

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE**

EVALUACE V ZÁJMOVÉM VZDĚLÁVÁNÍ

Magisterská diplomová práce

Obor studia: ANDRAGOGIKA

Autor: Bc. Martina Hanzalíková

Vedoucí práce: Mgr. Hana Bartoňková Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma „Evaluace v zájmovém vzdělávání“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 21. 3. 2019

Podpis

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat své vedoucí práce Mgr. Haně Bartoňkové Ph.D. za vstřícnost, odborné vedení a cenné rady při tvorbě této práce. Také bych chtěla poděkovat garantu vzdělávání na U3V za poskytnutí interních informací a materiálů. Dále chci poděkovat rodině a manželovi za podporu během studia.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	<i>Bc. Martina Hanzalíková</i>
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	<i>Andragogika</i>
Obor obhajoby práce:	<i>Andragogika</i>
Vedoucí práce:	<i>Mgr. Hana Bartoňková, Ph.D.</i>
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Evaluace v zájmovém vzdělávání
Anotace práce:	Cílem magisterské diplomové práce je návrh optimalizace na základě analýzy výstupů evaluace v kontextu tvorby vzdělávacího programu. Evaluace bude provedena za účelem zjištění nedostatků ve vzdělávacím programu na U3V a navržení optimalizace vzdělávacího programu. Na základě terminologického ukotvení problematiky zájmového vzdělávání dospělých se zaměřím na zájmové vzdělávání seniorů, je vymezen pojem senior a vzdělávací instituce pro seniory. Dále pak vymezení pojmu evaluace, přístupů evaluace a Kirkpatrickův model. Empirická část zahrnuje kontext výzkumu, jeho cíl, stanovenou základní výzkumnou otázku a odvozené dílčí otázky. Dále pak výzkumnou strategii a metodu sběru dat. V diplomové práci je využit kvantitativní výzkum. Výzkumné otázky jsou zodpovídaný

	pomocí dotazníku. Po zodpovězení dílčích výzkumných otázek je zodpovězena hlavní výzkumná otázka. Výsledky evaluace jsou následující. U3V evaluaci vůbec neprovádí. Mnou evaluovaný program je hodnocen především pozitivně. Objevují se nedostatky v oblasti organizace evaluovaného programu. Návrh optimalizace se zabývá uvedenými nedostatky. Je navrženo zlepšení vymezení vzdělávacích prostorů, pravidelnost v uskutečňování exkurzí a výběr lektorů. V závěru je doporučení pro vymezení a realizaci evaluace budoucích vzdělávacích programů.
Klíčová slova:	Zájmové vzdělávání, senior, instituce vzdělávání, evaluace
Title of Thesis:	Evaluation in interest education
Annotation:	The aim of the master's thesis is to make an evaluation in the context of the creation of an educational program. The evaluation will be conducted to identify deficiencies in the U3V curriculum and to propose an optimization of the training program. Based on the terminological anchoring of the issue of adult education, I will focus on the interest of seniors, the definition of senior and educational institutions for the elderly. Next, the definition of evaluation, evaluation approaches and Kirkpatrick model. The empirical part includes research context, its objective, set the main research question and de-

	duced partial question. Further research strategy and data collection method. Quantitative research is used in the diploma thesis. Research question are answered through a questionnaire. By answering particular question is answered the main research question. The results of the evaluation are follows. U3V does not perform evaluation at all. Evaluated programme is evaluated mainly positively. There are mainly shortcomings in the organization of evaluated programe. Optimization proposals dealing with the shortcomings. It is proposed to improve the definition of educational premises, the regularity of the excourses and selection of lecturers. In conclusion, there are recommendations for defining and implementing the evaluation of future educational programs.
Keywords:	Interest education, senior, institution education, evaluation
Názvy příloh vázaných v práci:	Příloha č. 1 Přehled nabízených vzdělávacích témat Příloha č. 2 Dotazník předvýzkum Příloha č. 3 Dotazník výzkum
Počet literatury a zdrojů: a zdrojů:	46
Rozsah práce:	98 s. (112 719 znaků s mezerami)

OBSAH

ANOTACE.....	4
ÚVOD.....	9
1 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.1 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	12
1.1.1 Zájmové vzdělávání seniorů	15
1.1.2 Formální, neformální a informální vzdělávání	17
1.1.3 Vymezení pojmu senior a jeho specifika jako účastníka vzdělávání	18
1.1.4 Instituce vzdělávání seniorů	21
2 EVALUACE V ZÁJMOVÉM VZDĚLÁVÁNÍ.....	24
2.1 DEFINICE POJMU EVALUACE	25
2.2 DŮVODY PRO EVALUACI VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU ...	27
2.1.1 Evaluace a hodnocení	29
2.3 PŘÍSTUPY K EVALUACI	30
2.3.1 Kirkpatrickův přístup dle úrovně.....	32
2.3.2 Různé přístupy k evaluaci.....	34
2.3.3 Pravidla a principy v evaluaci	35
2.4 DÍLČÍ SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	36
3 EVALUACE U3V PŘI FF OU V OSTRAVĚ	39
3.1 STRUČNÝ POPIS U3V PŘI FF OU V OSTRAVĚ.....	39
3.2 ZÁKLADNÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA, DÍLČÍ OTÁZKY A HYPOTÉZY	40
3.3 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO NÁSTROJE	42
3.3.1. Popis dotazníku	44
3.3.1.1 Popis částí dotazníku.....	45
3.4 METODA A VÝZKUMNÝ VZOREK.....	47
3.5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	48
3.5.1 Sociodemografické faktory.....	49
3.5.2 Evaluace studenty, kteří jsou poprvé na U3V	54
3.5.3 Evaluace běhu v akademickém roce 2018/2019	58
4 OPTIMALIZACE VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU NA U3V PŘI FF OU V OSTRAVĚ	63
DISKUSE	72
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	76
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	80

SEZNAM PŘÍLOH	82
PŘÍLOHY	83

ÚVOD

...“Protože, když přestaneme studovat, zapomeneme...”

Není člověka, který by během svého života cokoli nehodnotil. Je to přirozený jev každého z nás. Pohledem nazpět, provádíme určité zamýšlení nad tím, co jsme udělali, jak jsme to udělali a co jsme neudělali. Kolik nás to stálo energie a úsilí.

Hodnocení se netýká pouze vzniklých situací, ale také dochází k hodnocení v celé vzdělávací sféře. Hodnocení v oblasti vzdělávání je důležitou zpětnou vazbou nejen pro organizátory vzdělávání, ale také pro lektory. Nesmíme zapomenout ani na účastníky vzdělávání. V případě organizace tvorby vzdělávacího programu je zpětná vazba nutná z důvodu zjištění efektivity daného vzdělávacího programu. Systematickým a pravidelným zjišťováním můžeme vylepšovat a také tvořit další vzdělávací programy. Toto hodnocení je nazýváno evaluací (Dvořáková, 2007).

Evaluace je nezbytný krok ke zjištění efektivity a kvality uskutečněného vzdělávání. Je to způsob, jak získat zpětnou vazbu. Tato skutečnost, je velmi dobře známá a také odborná literatura na ni poukazuje. V oblasti vzdělávání dospělých se evaluace provádí převážně ve firemním a dalším profesním vzdělávání. Jsou to oblasti, kterými se odborná literatura primárně zabývá. Má diplomová práce je zaměřena na evaluaci v zájmovém vzdělávání dospělých s cílem analyzovat výstupy z evaluace a sestavit případný následný návrh optimalizace vzdělávacího programu. Vzhledem k tomu, že mnou vybranou institucí je U3V na FF OU v Ostravě, bude se evaluace konkrétně provádět v oblasti zájmového vzdělávání seniorů.

V současné době jsou senioři silně rostoucí skupinou celé společnosti. Také rozvoj společnosti apeluje na vzdělávání se v jakémkoli věku.

Co se týče seniorů, tak jejich zájem o vzdělávání se zvyšuje. Pokud se provádí evaluace v této oblasti, můžeme zjistit, jaké mají potřeby, co je zajímavé, co očekávají a zda je vzdělávání naplňuje.

Evaluace v této práci je uchopena v kontextu tvorby vzdělávacího programu, protože je nejen součástí vzdělávacího programu, ale také se považuje za nástroj, který může pomoci zefektivnit jednotlivé části tohoto evaluovaného programu dané instituce. Při interpretaci získaných dat, je nutné se vrátit k těm krokům programu, které by pomohly k zefektivnění vzdělávacího programu.

Cílem této diplomové práce je návrh optimalizace vzdělávacího programu na základě analýzy výstupů evaluace v kontextu tvorby vzdělávacího programu. Tato evaluace bude provedena na U3V FF OU v Ostravě. Abych tento cíl naplnila, vytvořila jsem základní výzkumnou otázku: „Které náležitosti při tvorbě vzdělávacího programu je třeba z pohledu účastníků zlepšit?“

Práce je rozdělena do dvou částí a čtyř kapitol. První, teoretická část obsahuje dvě kapitoly. První kapitola terminologicky ukotvuje problematiku zájmového vzdělávání dospělých se zaměřením na cílovou skupinu seniorů a jejich specifika. Také se zde zmiňují o komponentech celoživotního učení. Tato kapitola obsahuje i charakteristiku institucí, které umožňují vzdělávání seniorů. Druhá kapitola je celá věnována terminologii evaluace. Jsou zde uvedeny důvody i přístupy k evaluaci.

Druhá, empirická část obsahuje třetí a čtvrtou kapitolu. Ve třetí kapitole se věnuji evaluaci na konkrétní instituci, a to na U3V FF Ostravské univerzity v Ostravě. Také zde popíši výběr výzkumného vzorku a nástroje, kterým byla ve výše jmenované instituci prováděna evaluace a provedena analýza získaných dat. Na základě výsledků bude případně navržena následná optimalizace vzdělávacího programu, tak, aby bylo

možné dosáhnout zefektivnění vzdělávacího programu dané instituce, což bude obsahem čtvrté kapitoly této diplomové práce.

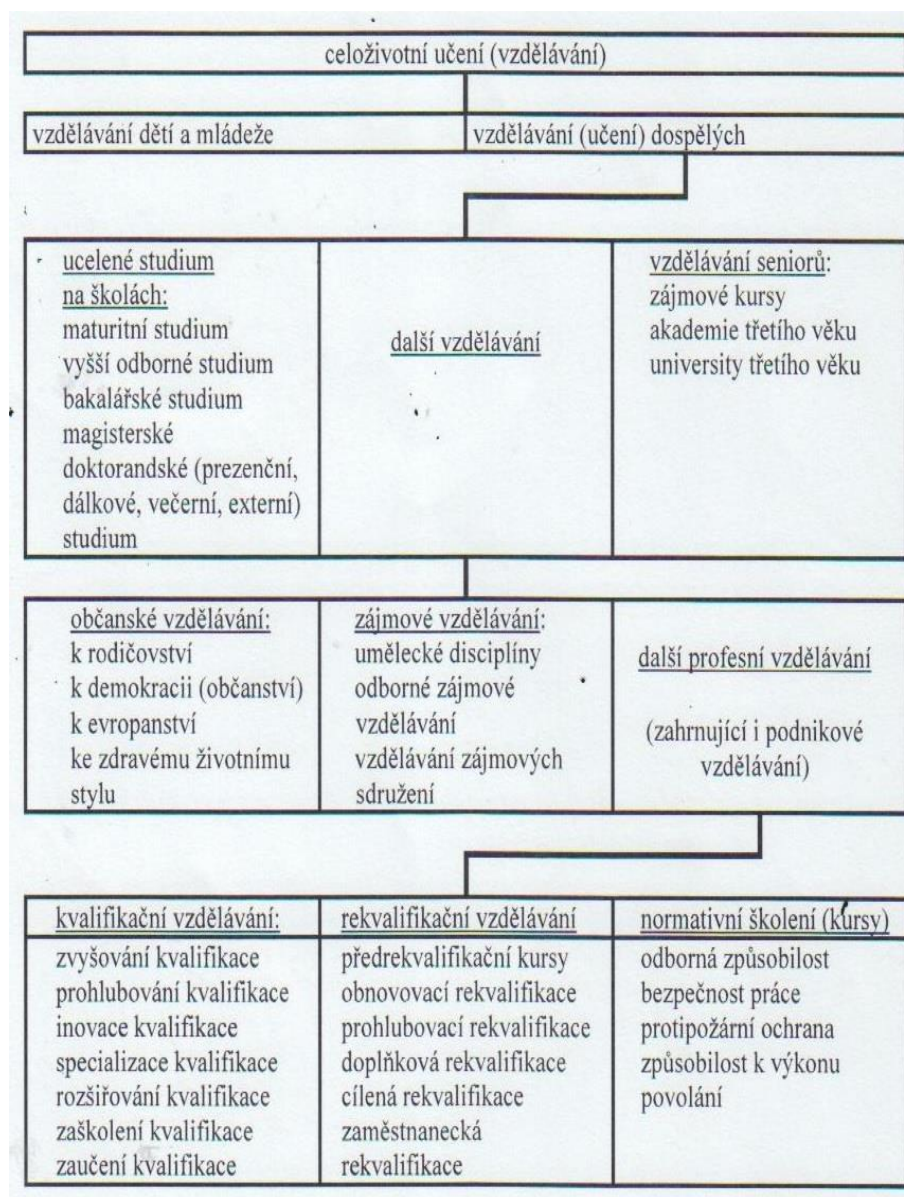
1 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Vzhledem k tomu, že téma diplomové práce se zabývá problematikou zájmového vzdělávání seniorů, je důležité definovat základní pojmy. Charakterizují na základě odborné literatury pojem zájmové vzdělávání s ohledem na cílovou skupinu seniorů, dále vymezím pojem senior a instituce, ve kterých se senioři mohou vzdělávat. S ohledem na prováděnou evaluaci v zájmovém vzdělávání seniorů je důležité stručně charakterizovat typy vzdělávání. Evaluace je prováděná za účelem zjištění nedostatků ve vzdělávacím programu na U3V na FF Ostravské univerzity v Ostravě.

1.1 Zájmové vzdělávání dospělých

Vzdělávání je nedílná součást v životě každého člověka. Definovat zájmové vzdělávání dospělých považuji za podstatné z důvodu charakteristiky tohoto typu vzdělávání. Společné má se zájmovým vzděláváním seniorů znaky, které plnohodnotně umožňují trávit volný čas. Zájmové vzdělávání Palán (2002) řadí do dalšího vzdělávání dospělých. Charakterizuje jej jako možnost kultivace osobnosti s ohledem na zájmy, možnost uspokojení vzdělávacích potřeb odpovídající osobnímu zaměření. Pomáhá dotvářet osobnost, která umožňuje volnočasovou seberealizaci. Vzhledem k tomu, že lidské zájmy jsou rozmanité, obsahovost tohoto vzdělávání je velmi široké. Zabývá se problematikou všeobecného vzdělávání, kulturní, filozofickou, zdravotnickou, sportovní apod. (Palán, 2002; Veteška, 2013). Obrázek charakterizuje zařazení zájmového vzdělávání dospělých a zájmového vzdělávání seniorů v celoživotním vzdělávání.

Obr. č. 1. Umístění vzdělávání dospělých v rámci celoživotního učení (Palán 2002)

Jak jsem se již výše zmínila, zájmové vzdělávání lze charakterizovat několika znaky, např: volnočasovost, dobrovolnost, motivovanost, vlastní aktivita, uspokojení svých potřeb apod. Jsou to znaky, které s porovnáním od ostatních vzdělávacích aktivit pro dospělé jsou odlišné. Zároveň významně obohacují vzdělávací sféru o nové aktivity v seberozvoji dospělého člověka. (Krystoň, 2011).

Charakteristikou jednotlivých znaků není, s ohledem na cíl diplomové práce, důležité se zabývat podrobněji, ale z mého pohledu tyto znaky bych shrnula do několika vět. I když zájmové vzdělávání nabízí široké spektrum vzdělávacích aktivit, nemusí vždy charakterizovat konkrétní vzdělávací činnost. Proto je zde nutná aktivita ve vyhledávání si informací a schopnost orientace v dané problematice. Každý dospělý jedinec, který se účastní zájmového vzdělávání si tak svou aktivitu vybírá svobodně dle vlastních zájmů. Z toho vyplývá samotný název zájmové vzdělávání. Můžeme tedy říct, že je to typ vzdělávání, uskutečňující se podle zájmu člověka bez ohledu na věk.

Výstižně jej popsala Knotová (2008), dle které je v současné době plných změn a nároků společnosti zájmové vzdělávání jednou z významných aktivit, kterým lidé vyplňují svou volnočasovost (Knotová, 2008). Já se ztotožňuji s názorem Nakonečného (1998), který jej charakterizuje jako *„afektivní zaujetí k poznávání něčeho, spojené se zálibou zabývat se určitým předmětem jako objektem poznání“*. (Nakonečný, 1998, s. 421)

Vzhledem k cíli této práce, kde na základě analýzy výstupů z evaluace zájmového vzdělávání, bude případně navržen návrh optimalizace, charakterizuji tento druh vzdělávání níže takto proto, že senioři již nepodléhají povinné školní docházce ani profesnímu vzdělávání. Jedná se u nich o seberozvoj, proto se snaží uspokojovat své potřeby dle svých zájmů. Já s ohledem na cíl této práce bych charakterizovala zájmové vzdělávání dospělých takto: Zájmové vzdělávání dospělých uspokojuje vzdělávací potřeby jedince dle jeho individuálních zájmů. Představuje významný prvek v dotváření osobnosti a její hodnotové orientace a umožňuje seberealizaci ve volném čase. Aby bylo možné uspokojit

rozmanité lidské zájmy, odpovídá tomu i obsahová orientace zájmového vzdělávání, jež je velice široká a různorodá. Významnou funkcí tohoto vzdělávání je kultivace osobnosti (Palán, 2002).

Jak jsem se již výše zmiňovala, diplomová práce se zabývá evaluací zájmového vzdělávání seniorů, proto se nyní budu věnovat problematice a charakteristice vzdělávání této specifické cílové skupiny.

1.1.1 Zájmové vzdělávání seniorů

Správným přístupem k životu nemalou měrou přispívá i plnohodnotné využívání volného času, a to v každém věku. Jejich schopnost improvizace ve volném čase není tak pružná jako v mladším období života.

Vzdělávání seniorů je nejen volnočasová aktivita, ale může také poukazovat na další možnost využití volného času (Ondráková 2012). Dle autorky nelze vzdělávání seniorů charakterizovat pouze jako získávání a prohlubování si znalostí a dovedností. Vzdělávání seniorů pomáhá zkvalitnit „...oblast sociálního zdraví seniorů...“ (Ondráková 2012, s.36-37).

Pomocí vzdělávání jsou senioři schopni lépe reagovat a také zvládat nově vzniklé životní situace. Pomocí vzdělávání lze vzniklé hrozby zvládat efektivněji a s nadhledem (Határ, 2005). Fižová (2004) vidí cíl ve výchově a vzdělávání seniorů v jeho přípravě ... „na osobním podílení se na životě“ ... v jeho schopnosti vyrovnat se se samotou a neuzavírání se do sebe. (Fižová, 2004, s. 14) Zájmovým vzděláváním seniorů dochází k obohacování života, k aktivnímu stárnutí, smysluplnému využívání

volného času a schopnosti lepší orientace v rychle měnící se společnosti (Čornaničová, 2007).

Při výběru vzdělávací aktivity hraje u seniora důležitou roli jeho motivovanost. Dle odborníků např. Šerák (2009) se jedná o komplex různých potřeb. Dle Klevetové s Dlabalovou (2008) je motivace ... „*hybnou pákou lidského chování*“... sloužící k uspokojení svých vlastních potřeb (Klevetová & Dlabalová, 2008, s. 35). Podkladem této motivace je dle autorek snaha organismu o dosažení rovnováhy mezi sebou a prostředím činnostmi, vedoucích k sebeuspokojení a soběstačnosti (Klevetová & Dlabalová, 2008).

Vzhledem k tomu, že někteří senioři ještě pracují, někteří se již věnují studiu na U3V a jiní se věnují svým koníčkům, je dle Haškovcové (2010) nutné se zaměřit na plánování společných aktivit pro seniory. Těmito společnými akcemi lze dobře plnit jejich socializační funkci. S ohledem na rozmanitost zájmových aktivit seniorů by senioři z těchto aktivit ... „*mohli učinit „páteř“ svého života*“... (Haškovcová 2010, s. 179).

Zájmové vzdělávání seniorů nejenže rozvíjí a podporuje jednotlivce, ale má také důležité poslání-podporuje život ve stáří ve společnosti, chápe stáří jako součást lidského života, ostatní věkové skupiny dokáží respektovat starší generaci a vytváří tak mezigenerační soudržnost (Čornaničová, 2007).

S ohledem na stárnoucí populaci je vzdělávání seniorů diskutabilním tématem. Z toho vyplývá, že je to cílová skupina, která nebude odsunována na okraj, ale bude zaujímat významné postavení ve společnosti (Šerák, 2009).

Vzdělávání seniorů a zájem o něj je založeno na motivaci seniora se vzdělávat. Motivace pro další vzdělávání může být u seniorů různoro-

dého původu. Důvodem může být například potřeba se udržet psychicky a sociálně aktivní, jako prostředek pro snížení pocitu osamocení, potřeba sociálního kontaktu, integrace, možnost komunikovat s lidmi stejného věku, zájmů či pro sdílení zkušeností, názorů, dále naplnění osobních zájmů, na které dříve nebyl čas, nebo účastnit se aktivit na které během pracovního procesu nebyl čas a další.

1.1.2 Formální, neformální a informální vzdělávání

Ve vzdělávání dospělých rozlišujeme tři komponenty celoživotního vzdělávání, a to formální, neformální a informální vzdělávání. Toto rozlišení je kategorizováno z hlediska jiného přístupu ke vzděláváním, dle metod, obsahu apod.

Formální vzdělávání je uskutečňováno v legislativně uznávaných institucích a je zakončeno diplomem, popř. platným certifikátem o dosažené kvalifikaci. V neformálním vzdělávání dochází k učení v mimoškolních institucích, popř. na pracovištích, které je zakončeno bez platného certifikátu či diplomu. Toto vzdělávání nelze považovat za oficiálně uznávanou formu pro rozšiřování si kvalifikace, ale je přijímáno s určitým oceněním a respektem. Informální vzdělávání Memorandum (Memorandum, 2000) charakterizuje jako učení se ze zkušenosti. Je to každodenní učení pomocí masových médií. Toto učení nelze považovat jako záměrné učení.

1.1.3 Vymezení pojmu senior a jeho specifika jako účastníka vzdělávání

Pro tuto práci je také důležité vymezení pojmu „senior“ a to z toho důvodu, že v dnešní době není toto pojmové vymezení jednoznačné. Vymezení tohoto pojmu v edukaci seniorů je jedním z nejdůležitějších úkonů.

U tohoto pojmu se velmi těžce určuje doba, kdy je člověk opravdu „starý“ (Stuart-Hamilton 1999). Nejpoužívanějším měřítkem autorů (např. Stuart-Hamilton, 1999 nebo Ondráková, 2012) zabývajících se touto problematikou je chronologický (kalendářní) věk. Navíc Ondráková (2012) toto vymezení pojmu seniora dle věku považuje za jediný objektivní faktor (Ondráková, 2012). Pro Haškovcovou (2010) je kalendářní věk věkem od data narození. Nebrání se používání pojmu „chronologický“ nebo „matriční“ věk (Haškovcová, 2010).

Pro Ondrákovou (2012) Křivohlavého (2011), Šeráka (2009), Haškovcovou (2010), Stuarda-Hamiltona (1999) i Švancaru (1983) je věková hranice pro seniora ... „65 a více let“ ...

Autoři se shodují na vznikající komplikaci, která souvisí se stanovením věkové hranice. Důvodem je prodlužující se délka života, a proto je důležitá revize věkové hranice (Ondráková, 2012; Haškovcová, 2010; Stuart-Hamilton, 1999). Haškovcová (2010) navíc upozorňuje na skutečnost, že s ohledem na zvyšující se věkovou hranici odchodu do důchodu se také „posunuje“ věková hranice pro označení období stáří. Tím charakterizuje věkovou hranici „raného (začínajícího) stáří na 65-74 let“ (Haškovcová, 2010).

Nelze opomíjet skutečnost, že každý člověk je individuální. Což znamená, že každý stárne „jinak“. Někdo rychle, jiný pomalu. Tato in-

dividuálnost je závislá na genetice, biologických vlastnostech a v nemalé míře i na vlivu konkrétního sociálního prostředí, ve kterém daný jedinec žil (Haškovcová, 2010; Říčan, 2004; Klevetová & Dlabalová, 2008; Křivohlavý, 2011). Dle Štikara (2007) má na individuální stárnutí vliv také výkonnost, chuť a vůle něco vykonávat, motivace a zájmy (Štikar, 2007).

Kaspera a Lubecki (2003) dělí seniory na dvě skupiny. První skupina je tvořena jedinci, projevující odpor, vzdor ke změnám a druhá skupina je tvořena průbojností seniorů (Kaspera, Lubecki In Ondráková, 2012). V prvním případě je důležité seniorům vytvářet takové podmínky, aby byli schopni aktivně se podílet na společenském a politickém životě. V druhém případě je důležitá snaha seniorů využívat všech nabízených možností společnosti. Jinak řečeno ... *„zodpovědný a aktivní přístup k vlastnímu životu, péče o zdraví, účast na společenských, kulturních a dobrovolných aktivitách“*... (Klevetová & Dlabalová, 2008, s. 15). Autorky také poukazují na skutečnost, že neexistuje univerzální návod, jak zdravě stárnout. Proto je důležité, aby každý člověk se naučil stárnout... *„podle svých představ a možností“*... (Klevetová & Dlabalová, 2008, s. 25). Jedině tak dokáže člověk prožít plnohodnotně tu část života, která nastupuje po ukončení reprodukčního věku (Ondráková, 2012).

S rostoucím věkem je nutné počítat i s určitými **specifikami seniorů**, které je nutné zohledňovat **v oblasti vzdělávání seniorů**. V první řadě jsou to biologické změny, které mohou mít negativní vliv pro vzdělávání seniorů. Po fyziologické stránce se jedná především o poruchy koncentrace pozornosti a paměti-všítivosti a výbavnosti.

Pokud se bude senior věnovat svému celoživotnímu zájmu nebo oboru, může dosáhnout téměř dokonalých znalostí či dovedností. Z tohoto důvodu považujeme seniory, pro velký zájem a nadšení pro

danou problematiku, za ideální vzdělávací skupinu. Jako další pozitivum u seniorů je trpělivost, rozvážnost, životní nadhled a odpovědnost. Studia zabývající se touto problematikou dokazují i možný růst intelektu (Haškovcová, 2010).

Jak jsem již výše uvedla, senioři jsou pro vzdělávání velmi různorodá skupina. Vyskytují se u nich rozdíly v psychických a kognitivních schopnostech, intelektuálních dovednostech. Dle mého názoru má každá cílová skupina své zvláštnosti, podle nichž si mohou výuku učitelé a vzdělavatelé usnadňovat přípravou materiálů. Například vzdělávání v předškolních institucích musí dominovat hra; prostřednictvím jí je dítě schopno se na úkol soustředit. U dospělých se často používají mnemotechnické pomůcky a tím se informace v paměti lépe uchovávají než učení z paměti, také příběhy tvoří v paměti silnější a snáze vyvolatelné shluky než holá fakta. Díky těmto specifickým znalostem můžeme nápomoci seniorům, pokud ne zrovna zdravým, pak ale čilým, smělým, odvážným, čínorodým, živým a zajímavícím se, jedním slovem „aktivním“, k získávání nových poznatků ve světě, s nímž vyrostli a v němž se kdysi učili, mýlili a získávali nové dovednosti stejně, jako se tomu děje dnes.

Pro tuto práci je zvolen nejfrekventovaněji pojem senior, lze se zde ale setkat i s jinými pojmy jako specifická cílová skupina... a bude tím pro potřeby této práce myšleno prakticky totéž – všechny osoby, které splňují podmínky pro přijetí na některou z forem vzdělávacích institucí seniorů (U3V, A3V apod.). Je to z toho důvodu, že podmínky dosažení určitého věku se instituce od instituce, akademie od akademie, univerzita od univerzity různí. V případě U3V na FF Ostravské univerzity v Ostravě je za seniora považován každý občan, který dosáhl věku pa-

desáti pěti let. Jsou zde však i vzdělávací běhy, které přijímají pouze seniory, kteří jsou již v důchodu.

1.1.4 Instituce vzdělávání seniorů

Díky rozvoji medicíny dochází k prodlužování věku, a proto senior dnešní doby je více aktivní. Jejich smysl života vidí v aktivním využívání volného času a v potřebě se dále rozvíjet. Současná doba se již neorientuje pouze na vzdělávání dětí a mládeže, ale rozšiřuje se také na vzdělávání starší populace-seniorů. Instituce na tento stav reagovaly vznikem univerzit a akademií třetího věku. Na vysokých školách vznikaly univerzity třetího věku (U3V). Tyto univerzity jsou určeny již pro zájemce od padesátého věku a výše. Akademie třetího věku vzniká v regionech a zabývá se regionální problematikou. Také kluby důchodců a centra pro seniory se snaží zkvalitňovat život osobám třetího věku a to praktickým zapojováním seniorů v různých aktivitách.

Lidé v tomto věku nepovažují možnost vzdělávat se jako nutnost či povinnost. Konají tak z vlastní iniciativy, dobrovolně a s určitým elánem. Mají radost ze získávání nových poznatků a možnost „usednout opět do školních lavic“ jim dává nový pohled na život. Věk není překážkou pro vzdělávání. Vzdělávání na univerzitách třetího věku je zahrnut do celoživotního učení, umožňuje vzdělávání všem bez rozdílu věku, podporuje mezigenerační učení a aktivní přístup k životu. Nelze opomenout také možnost potkávat se zde s lidmi stejných zájmů, kdy se snižuje pocit samoty ve třetím věku.

Vzhledem k tomu, že tato cílová skupina se neustále rozrůstá, společnost se snaží vytvářet další a další možnosti pro aktivní prožití tohoto stadia života. Vzhledem k tomu, že budu provádět evaluaci vzdělávacího programu na U3V, tuto instituci popíši podrobněji. Konkrétní

institucí, U3V na FF Ostravské univerzity v Ostravě, se budu věnovat v praktické části.

Univerzita třetího věku-U3V

Univerzita třetího věku (U3V) má první zmínku o svém působení zaznamenanou ve Francii. Zakladatelem byl Pierre Vellase, profesor práv a ekonomických věd, který nejenže založil tuto univerzitu, ale také jí dal toto označení. U3V vznikla v letech 1972-1973 v Toulouse. Jeho směr bylo zájmové vzdělávání. (Adamec In Ondráková & kol., 2012; Mühlpachr, 2004). Nově vzniklá U3V se těšila velké pozornosti, a tak Pierre Vellas, začal uskutečňovat svou ideu věnovanou vzdělávání dle potřeb seniorů. Toto vzdělávání mohli především ocenit ti senioři, kteří se v době totalitního režimu nemohli z „politických důvodů“ vzdělávat (Mühlpachr, 2004).

Každá U3V má vlastní organizační, obsahovou i finanční stránku (platba za vzdělávací akci). Rozdíl se vyskytuje ve formě přednášek, v oblasti výzkumu a v užívání školních zařízení. Také na některých U3V lze využívat „akademičnost“ výuky, popř. individuální či distanční formu výuky (Palán, 2003).

V ČR první U3V vznikla v roce 1986 v Olomouci, pod záštitou Československého červeného kříže. Až v roce 1991 díky aktivitě Viléma Klegy a jeho kolegů se zřizovatelem stala Olomoucká univerzita. Další U3V vznikla při Karlově Univerzitě v Praze (lékařská fakulta) v roce 1987. Poté U3V začaly vznikat i při dalších fakultách a univerzitách naší republiky. Výuka je převážně zaměřena na rozvoj a podporu psychosociálního zdraví a komunikace s možností využití univerzitních knihoven.

Obecně lze říci, že U3V organizuje svou práci s využitím **dvou základních přístupů**:

I. přístup-preference **intelektuální aktivity** účastníků, vysokoškolské studijní aktivity, individuální angažovanost a spolupráce účastníků s U3V

II. přístup-**tradiční osvěta**-výchovně vzdělávací přístup pro širokou veřejnost

Aktivitou účastníků se nerozumí pouze studium, ale také možnost navazování nových kontaktů, přátelství a účast na aktivitách pořádaných univerzitou (Bednaříková, 2006).

Jak jsem se již výše zmínila, kromě U3V se uskutečňují vzdělávací aktivity různých témat také na A3V, v klubech seniorů, v domovech důchodců, elderhostelech apod. Vzhledem k tomu, že tyto instituce nejsou pro tuto diplomovou práci důležité, nebudu se jimi podrobněji zabývat.

Svým obsahem, formou i metodou práce lze studium na A3V považovat za zájmové vzdělávání pro určenou cílovou skupinu. Doporučuje se jistá formálnost: řádné přihlášení, slavnostní zahájení studia, docházka, zakončení studia a certifikace o absolvování kurzu (Čornaničová In Petřková & Čornaničová, 2004; Bednaříková, 2006).

Nyní opustím téma zájmové vzdělávání a budu se věnovat problematice evaluace vzdělávacího programu, protože na základě zjištěných výsledků je třeba upravovat, opravovat a přehodnocovat program tak, aby bylo dosaženo co nejefektivnějšího vzdělávání.

2 EVALUACE V ZÁJMOVÉM VZDĚLÁVÁNÍ

Evaluace

Evaluace nás provází během života neustále. Většina lidí ani neví, že když hodnotí své aktivity, tak vlastně provádí evaluaci. Evaluace nám pomáhá vyhodnocovat naše jednání. Jestli mělo nějaký smysl a přínos. Evaluaci lze považovat za zpětnou vazbu, zda a nakolik jsme dosáhli svého očekávání. Tak, jak je důležité hodnocení svých aktivit, je neméně důležité hodnotit vzdělávání a vzdělávací aktivity.

Období nesklonování pojmu evaluace už pominulo. Nyní je evaluace nedílnou součástí každého vzdělávacího procesu, sklouňuje se v pedagogické teorii a také je obsažena ve vzdělávací politice. Pomocí evaluace vzdělávacího programu zjišťujeme uspokojenost a efektivnost vzdělávacích potřeb. Evaluace je termín, který má určité nejasnosti. U nás v ČR přetrvávají rozdíl mezi českým termínem „hodnocení“ a anglickým termínem „evaluace“. Pro mou práci je také důležité rozlišení mezi formativní, sumativní, interní a externí evaluací.

V následující části bych chtěla tyto termíny definovat a objasnit, v jakém významu je budu používat v této práci. S ohledem na provádění evaluace v zájmovém vzdělávání na U3V na FF Ostravské univerzitě v Ostravě se zde budu také věnovat objasnění evaluace z hlediska úrovní dle Kirkpatricka.

Existuje mnoho typů evaluace, ale v mém případě bude prováděna evaluace dle Kirkpatricka první úrovně. První úroveň zjišťuje spokojenost vzdělávaných. S ohledem na cíl diplomové práce je tato fáze nejdůležitější pro to, aby byla zjištěna pozitivní, nebo negativní reakce na vzdělávací program (Kirkpatrick, 2008). Jakmile u účastníků nebude zájem o nabízený vzdělávací program, nelze očekávat úspěšnost tohoto

programu (Kirkpatrick, 2008). A v oblasti cílové skupiny seniorů je spokojenost s učením úzce svázána. Proto provádím evaluaci dle Kirkpatricka. Je to jedna z nejčastěji používaných evaluačních modelů využívaných v oblasti vzdělávání (Belcourt & Wright, 1998). Kirkpatrickův model si klade za cíl zjistit mimo jiné i to, zda vzdělávací program hodnotí kladně nebo záporně a co by chtěli zlepšit (Kirkpatrick, 2006). Tato práce také zjišťuje reakci účastníků vzdělávání.

Další kapitoly budou obsahovat obecné vymezení pojmu evaluace, možné přístupy evaluace, jednotlivé kroky evaluace. Evaluaci zaměřenou na vzdělávací program U3V na FF OU v Ostravě popíši v praktické části této práce.

2.1 Definice pojmu evaluace

Pojem je odvozen z latinského slovesa *valere*=být silný, mít platnost, závažnost. Přeneseně toto sloveso se vyskytuje ve francouzštině *évaluer*=hodnotit, oceňovat nebo také v angličtině je přesný termín pro *evaluation*=určení hodnoty, ocenění.

Pojem evaluace obecně definuje například Průcha (1996), který říká, že pedagogická evaluace je poskytování informací a vyhodnocení kvality komplexní pedagogické reality. Obecnou evaluaci člení do několika konkrétních okruhů (evaluace vzdělávacích potřeb, vzdělávacích programů, vzdělávacích výsledků apod.) (Průcha, 1996).

Tato práce se věnuje evaluaci vzdělávacího programu. Zmiňovaný vzdělávací program podrobně popíši v praktické části.

Evaluace vzdělávacího programu

Poslední dobou je evaluace vzdělávacích programů (program evaluation) oblast, ve které dochází k výraznému rozvoji. Pol (2006) poukazuje na uplatňování termínu akontabilita (accountability), jinak řečeno tlak na skládání účtů. V reálu to znamená, že vzdělávací i mimoškolní zařízení jsou povinny provádět systematické hodnocení své práce. Neznačená to pouze provádění evaluace za ekonomickým účelem (zjištění nákladů a zisků), ale také za účelem zjištění kvality a efektivity vzdělávacího programu, dále za účelem naplnění vytyčených cílů (Pol, 2006).

S ohledem na téma této práce použiji termín definovaný Fortem, Martinezem a Mukhopadhyayem (2005). Evaluace vzdělávacího programu znamená *„pravidelné hodnocení významu, provedení, efektivity a vlivu (jak očekávaného, tak i neočekávaného) určitého projektu ve vztahu k vytyčeným cílům“*. (Fort, Martinez a Mukhopadhyay In Mertens, 2005, s. 47). Znamená to vyhodnocení přínosů a efektivity konkrétního vzdělávacího programu s ohledem na účastníky. Dle této definice vyplývá, že evaluace vzdělávacího programu má být pravidelná a systematická s efektivním využitím a vylepšením daného vzdělávacího programu.

Pokud bych chtěla definovat evaluaci vzdělávacího programu ještě s konkrétnější podstatou evaluace a s ohledem na téma této práce, definovala bych feministickou evaluaci. Feministická evaluace zahrnuje *„...posouzení hodnoty a významu, využití metod sociálních věd k určení efektivity a zajištění cílů programu, ale i k prosazení nástrojů sociální rovnosti pro znevýhodněné, speciálně, ne však výlučně, pro ženy...“*. (Seigart & Brisolara In Mertens, 2005, s. 48). Tato evaluace je postavena na odlišných základech. Přínosem pro tento typ evaluace je, aby se prosadily sociální

změny v dané oblasti, třeba jen částečně. (Různé evaluační směry uvedu níže).

2.2 Důvody pro evaluaci vzdělávacího programu

V odborné literatuře (Průcha 1996, Mertens 2005, Patton 2002, Hendl 2005, Stake 2004) jsou uvedeny důvody a funkce, které má plnit evaluace vzdělávacího programu. Z výše uvedených odborníků se ztotožňuji se Stakem (2004), který rozlišuje šest základních typů evaluace.

- **Evaluace zaměřená na dosahování cílů (goal attainment evaluation)**

Důvodem je, zaměření evaluace na programový cíl, vyhodnocuje dosažení, popř. nedosažení programových cílů. Zjišťuje, zda u vzdělávaných bylo dosaženo požadovaných změn či nikoli. Pokud došlo ke změnám, tak v jaké míře. Kvantifikované výsledky se zjišťují metodou pre-testu a posttestu.

- **Evaluace sloužící rozvoji organizace (evaluation for organizational development)**

Znamená to, že evaluace se provádí za účelem zlepšit nejen konkrétní program, ale také i celkovou práci organizace. V praxi to znamená zlepšení klimatu organizace, přístupu ke vzdělávaným, zkvalitnění mezilidských vztahů na pracovišti atd.

- **Úsilí o dosažení celkové kvality (seeking holistic quality)**

Hlavní myšlenkou je, že program se považuje za celek, který do jisté míry ovlivňuje kvalitu života všech účastníků, nejen vzdělávaných. (V anglické terminologii se často používá termín stakeholders. Znamená to, že za účastníky programu se považují mimo vzdělávaných také zaměstnanci organizace, finanční a administrativní pracovníci podílející se na zajišťování programů. Hendl (2005) dělí tyto osoby na ty, co implementují program (v mém případě U3V), na osoby, které mohou nějak z výsledků programu profitovat (v mém případě senioři) a na osoby, na které může mít program negativní vliv (v mém případě by se mohlo jednat například o bariéry vzniklé vzděláváním seniorů na U3V). Z tohoto důvodu je potřeba zohledňovat celou skupinu účastníků (stakeholders)).

- **Evaluace sloužící politickým účelům a vyvozování obecných závěrů (policy and generalization studies)**

Zde je na mysli porozumět, zhodnotit obecné rysy a nastavit politiku (především oblast sociální, zdravotní a vzdělávací) tak, aby byly zjištěné poznatky využity pro koncipování programů a projektů.

- **Evaluace sloužící jako pomoc při sociální změně (evaluation aid to social action)**

Znamená to, že evaluaci evaluátor provádí za účelem zefektivnění programu. V praxi to znamená, že evaluátor svou práci chce pomoci nejen vzdělávaným, ale i ostatním účastníkům programu (účastníci kurzu a pracovníci organizace). Jelikož evaluátor během celé akce vstupuje do

interakcí většinou zúčastněných, naskýtají se mu možnosti, příležitosti i moc věci ovlivňovat.

- **Obrana a ochrana programu (advocacy, legitimation and protection)**

Závěry evaluace mají podporovat a chránit daný program. Na tuto skutečnost poukazuje tento bod. V praxi je všeobecně známo, že toto je velice rozšířený problém evaluačních zpráv. Evaluátor má provádět objektivní hodnocení. Ve skutečnosti je programem tak ovlivněn, že místo charakterizování možných nedostatků a chyb evaluovaný program obhajuje jako celek (Stake, 2004).

Výše zmíněných šest důvodů nelze považovat za kompletní výčet, které má evaluace plnit. Je důležité si uvědomit, že lze jednotlivé body kombinovat. Znamená to, že evaluace vzdělávacího programu může nejen ověřit naplnění stanovených cílů, ale také může stejně tak sloužit k rozvoji práce organizace. Tato skutečnost pak může pomáhat při formulování nových politických cílů v určitých oblastech.

2.1.1 Evaluace a hodnocení

Je velkým trendem používat cizojazyčnou terminologii. Proto vznikají terminologické nejasnosti. Ne jinak tomu je i v případě vysvětlení významu termínu evaluace a hodnocení. Termín hodnocení má v české literatuře dvojitý význam. Prvním význam je český ekvivalent anglického termínu evaluation; hodnocení v prvním případě je synonymem pro termín evaluace. Druhý význam je z anglického slova assessment a dle Nezvalové (2006), se váže převážně ke školní praxi (Nezvalová, 2006).

Pojem evaluace a hodnocení charakterizuje také Dvořáková (2006) ve své práci *Evaluace ve vzdělávání dospělých*. Zde charakterizuje evaluaci jako ... „*systematické zkoumání kvality nebo hodnoty vzdělávacího programu/kurzu a/nebo jednotlivých jeho částí, za hodnocení pak jednorázové posouzení dílčích aspektů kurikula, tj. toho, co se účastníci ve vzdělávacím kurzu naučili, tedy jejich nově nabytých znalostí a dovedností atd.*“ (Dvořáková, 2006, s. 9).

Na základě toho se rozlišují metody, které se při evaluaci používají. U hodnocení se používají testy, zkoušky, písemné práce apod. Při evaluaci se používají dotazníky, rozhovory, 360° zpětná vazba apod.

2.3 Přístupy k evaluaci

Ve vzdělávání dospělých odborná literatura nabízí širokou paletu přístupů k hodnocení. Díky tomuto spektru lze vybrat nejefektivnější způsob, tzv. „šitý na míru“.

Vzhledem k tomu, že budu provádět evaluaci vzdělávacího programu Kirkpatrickovým přístupem na konci vzdělávacího běhu a bez přítomnosti cizího subjektu, popíši přístupy, které jsem již výše jmenovala podrobněji. Kirkpatrickův přístup jsem zvolila proto, že zjišťujeme reakci účastníků na průběh vzdělávací akce. Je zřejmé, že nevyužijeme všech čtyř klíčových oblastí jeho modelu, protože provádím evaluaci v zájmovém vzdělávání, kde další stupně se nebudou ověřovat. Jedná se o zájmové vzdělávání, které je postavené na dobrovolnosti. Využití, použití a efektivitu v tomto druhu vzdělávání se nezjišťuje jako u firemního vzdělávání. Důvod není ani finanční, popř. časový, ale skutečnost, že hlavním cílem v zájmovém vzdělávání je zjistit pohled účastníka na danou vzdělávací akci či program. V případě seniorů na U3V se

jedná o studium dobrovolné za účelem rozvíjení všeobecných informací a aktivního způsobu trávení volného času. Teoreticky lze připustit, že by se dalo zjišťovat i něco z dalších úrovní-přinejmenším té druhé, na U3V plní studenti i různé zkoušky atd. V případě U3V na FF v Ostravě tento stupeň nelze zjišťovat, protože senioři mají ukončení programu podmíněno nadpoloviční účastí na přednáškách daného běhu. Ověřování znalostí U3V v Ostravě neprovádí.

Formativní a sumativní evaluace

S výše uvedenými účely evaluace je třeba charakterizovat evaluaci formativní a sumativní. Charakteristikou těchto evaluací se zabývá ne-jeden odborný článek nebo publikace. (např. Mertens 2005, Hendl 2005, Patton 2002, Stake 2004).

Formativní evaluace (anglicky-forming) je vhodná pro každodenní potřeby určitého programu, je okamžitá a jejím úkolem je přispět k efektivitě práce zaměstnanců a programu. Její využití je se ve stádiu realizace programu a uskutečňuje se kvalitativními metodami.

Pokud cílem evaluace je popis skutečné efektivity programu a zjišťování, zda v daném programu pokračovat, hovoříme o evaluaci sumativní (anglicky-summing-up judgment). Jedná se o evaluaci konečnou sloužící k rozvoji nového programu. Převážně ji provádí externí organizace pomocí kvantitativních metod.

Tyto dva typy evaluace bych shrnula jednou větou a to, formativní evaluace má pohled vpřed, sumativní pohled zpět. Z pohledu této diplomové práce nám sumativní evaluace může sloužit k vylepšení/optimalizaci další vzdělávací akce, což je pohled vpřed.

Interní a externí evaluace

FF OU v Ostravě provádí interní evaluaci. Proto je nutné si vysvětlit rozdíl mezi interní a externí evaluací. Jak již samotný název říká, interní evaluace je evaluace, uskutečňovaná pro vnitřní potřeby školy, které škola nemusí nikde zveřejňovat. Externí evaluace je prováděná najatou, popř. stanovenou organizací. Vyhodnocené výsledky jsou podkladem pro vypracování zprávy, která se zveřejňuje a slouží k porovnávání výsledků mezi organizacemi (Bartoňková, 2010).

2.3.1 Kirkpatrickův přístup dle úrovní

Evaluačních modelů dle úrovní existuje více (Kirkpatrick, Hamblin). Tento model provádí evaluaci v několika úrovních, proto se považuje za užitečný nástroj v oblasti evaluace (Bartoňková, 2010). V kontextu firemního vzdělávání se nejčastěji užívá model dle Kirkpatricka, protože evaluace je zde pojata jako jeden celek. V zájmovém vzdělávání jeho užití moc vhodné není. Proč, nyní názorně popíši a vysvětlím.

Kirkpatrickův model zkoumá přínos vzdělávacího programu ve čtyřech klíčových oblastech (Bartoňková, 2010; Kirkpatrick, 2006)

- I. Reakce – „líbilo se jim to?“
- II. Učení – „naučili se to?“
- III. Chování – „použili to?“
- IV. Výsledky – „došlo ke změně efektivity?“

Z výše uvedené charakteristiky jednotlivých fází je zřejmé, že pro evaluaci v zájmovém vzdělávání je možné využít jen první fázi, úroveň reakce, modelu dle Kirkpatricka. Zjišťujeme, jak hodnotí vzdělávací akci, jejich spokojenost. V zájmovém vzdělávání již nezjišťujeme využití získaných poznatků a zefektivnění v běžném životě. Není to zapříčině-

no z finančních nebo časových důvodů, ale proto, že tato skutečnost nebyla cílem vzdělávací akce, a proto se nepovažuje v tomto případě za důležitou.

Kirkpatrick uvádí jako hlavní důvod k provedení evaluace-zjistit efektivnost vzdělávacího programu a způsob jeho vylepšení. Pro zdokonalení je důležité zohlednit následující faktory (Kirkpatrick, 2008):

- Jakou měrou naplnil vzdělávací program potřeby vzdělávaných?
- Odpovídá kvalifikace lektora požadavkům pro danou vzdělávací aktivitu?
- Dokáže lektor zaujmout a je schopen předávat požadované informace co nejefektivněji?
- Vyhovují zvolené prostředky danému vzdělávacímu programu?
- Je rozvrh vzdělávacího programu vyhovující pro danou vzdělávací skupinu?
- Dosáhly cíle efektivity s ohledem na zlepšení komunikace a udržení zájmu vzdělávaných?
- Uspokojila koordinace programu?
- Co lze ještě vzdělávacím programem vylepšit?

V této práci se budu věnovat evaluaci v zájmovém vzdělávání seniorů na U3V při FF v Ostravě. Je to oblast, kde může dojít k opomíjení této fáze. V zájmovém vzdělávání se více soustředíme na cestu k cíli než na dosažení samotného cíle. V praxi to znamená, že více než na výsledky je vzdělávání zaměřeno na obsahovost a schopnost zaujmout účastníky. V případě účastníků-seniorů, navštěvujících Univerzitu třetího věku z vlastního zájmu, pro svůj sebezvoje, pro hodnotné využití volného času, pro získání nových všeobecných informací, pro získávání nových přátel, kontaktů, nebo se v nich probudila jistá zvědavost apod., je evaluace nutná ke zjišťování spokojenosti se vzdělávacím progra-

mem. Dále evaluace přináší mnoho informací týkající se zájmu účastníků, vhodně zvolené formy a metody, srozumitelnosti a schopnosti lektora atd. Proto je evaluace důležitá i v zájmovém vzdělávání.

2.3.2 Různé přístupy k evaluaci

Ve většině definic charakterizujících evaluaci, se vyskytují výrazy výzkum, výzkumná metoda apod. Zároveň poukazují na důležitost a nutnost propojení s praxí, s pragmatičností, popř. s užitečností. Není pochyb o vědeckosti evaluačního výzkumu, protože je podložen určitým paradigmatem. Také prošel určitým vývojem, uskutečňuje se různými metodami a výzkumnými technikami. Jak jsem již výše zmínila, u evaluačního výzkumu provádí hodnocení úředníci dané organizace nebo zadavatelé a jsou určeny pro potřeby zadavatele. Výsledky slouží pro zefektivnění stávajících programů, pro sestavení nových programů je třeba respektovat politické zájmy. V praxi to znamená, že závěrečnou evaluační zprávu lze považovat za zprávu na objednávku.

Z výše uvedeného odstavce vyplývá, že je podložen určitým vědeckým paradigmatem. Záleží pouze na evaluátorovi, který paradigmatický přístup využívá. Využívaný paradigmatický přístup má vliv na přístup i pohledu evaluátora na evaluaci. V nemalé míře zvolený přístup ovlivňuje použitou metodu a techniku k provedení evaluace. Dle mého názoru zvolené paradigma je spojené s převažujícím trendem v době uskutečňování evaluace. To znamená, že in, je to, co zrovna „letí“ jako ve světě módy. Postpozitivistickým, konstruktivistickým a transformačním paradigmatem (Mertens, 2005) s ohledem na cíl mé diplomové práce se podrobněji nebudu dále zabývat.

2.3.3 Pravidla a principy v evaluaci

Zásady a pravidla, jak uskutečnit evaluaci a jak napsat kvalitní evaluační zprávu lze nalézt ve velkém množství odborné literatury (např. Stake 2004, Mertens 2005, Hendl 2005, Průcha 1996, Patton 2002). Samozřejmě, že nutné dodržovat určená pravidla, postup a zásady pro uskutečňování evaluace, ale jak je to ve všech jiných oblastech patrné, pokud by evaluátor musel 100 % dodržovat všechny podmínky, evaluace by nemohla být provedena vůbec.

Ne každá zásada nebo pravidlo jsou stejné důležitosti. Existují však čtyři obecné zásady, které užívají tři americké organizace, zabývající se evaluačními procesy. Pro podporu k uskutečňování evaluace programů, popř. jiných projektů a jako pomoc pro zajištění kvality evaluační studie byly vytvořeny standardy pro evaluaci programů (The Program Evaluation Standards). Ty podrobně popisují čtyři základní kritéria kvalitní evaluace Mertens, (2005), Hendl, (2005):

- **Užitečnost (Utility):** Nutnost smysluplného využití výsledků evaluace a předání informací v maximálním množství všem účastníkům.
- **Proveditelnost (Feasibility):** Toto kritérium klade důraz na zajištění realistické, uvážlivé a šetrné práce hodnotitele. Také poukazuje na důležitost zajištění evaluace z praktického hlediska.
- **Oprávněnost (Propriety):** Nelze opomíjet ani dodržování etického kodexu, tak, aby respektovala a ctěla všechny zúčastněné.
- **Výstižnost/přesnost (Accuracy):** Požadavek na správnou metodu a techniku při provádění evaluace. Evaluace se musí provádět na vysoké úrovni.

Kontext evaluace

Jakmile se začne plánovat evaluační výzkum, je nutné zohledňovat specifika, která mohou evaluaci ovlivnit. Za klíčové podmínky Dvořáková (2007) považuje:

- a) *účastníci vzdělávacího programu*-jejich počet, složení, zaměstnání, věk, motivace atd.
- b) *úroveň vzdělávacího programu*-nutné znát, zda se bude hodnotit pilotní, nový nebo zavedený program
- c) *obsah vzdělávacího programu*-nutno vědět, zda si bude účastník osvojovat znalosti nebo dovednosti
- d) *forma výuky*-prezenční kurz (krátkodobý/dlouhodobý), kombinovaná výuka, korespondenční kurz, e-learning, distanční výuka, terénní vzdělávání
- e) *čas a finanční zdroje*-investice, se kterými můžeme během evaluace disponovat (Dvořáková, 2007).

2.4 Dílčí shrnutí teoretické části

V dnešní době se evaluace provádí nejen ve školství, ale také ve zdravotnictví, v sociální sféře atd. Protože je trendem poslední doby využívání fondů Evropské unie, je evaluace jednou ze základních podmínek při tvorbě jakéhokoli programu nebo projektu. Dnes už snad neexistuje organizace, která se podílí na vzdělávání dospělých, aby nehodnotila svou vzdělávací činnost. I když finanční důvody nejsou hlavním tlakem, bohužel tento aspekt bývá stále považován za jeden z hlavních motivů pro uskutečňování evaluace.

Tato diplomová práce se věnuje evaluaci v zájmovém vzdělávání dospělých, kde cílem je návrh optimalizace na základě analýzy výstupů

evaluace v kontextu tvorby vzdělávacího programu. Je zaměřena na evaluaci vzdělávacích programů U3V na FF v Ostravě. Když jsem psala tuto kapitolu, soustředila jsem se především na tuto oblast. Dvořáková (2006) ve své publikaci poukazuje na odlišnost v evaluaci andragogické a v pedagogické evaluaci. V případě andragogiky vzdělávacího programu se účastní „...dospělý člověk, zralý po stránce biologické, psychické i sociálně ekonomické, člověk, který většinou vstupuje do vzdělávací interakce dobrovolně a je již vybaven určitými znalostmi, dovednostmi a návyky, člověk, pro něhož vzdělávání nepředstavuje jeho hlavní činnost a který si své vzdělávání většinou i financuje, člověk, který vstupuje do vzdělávání s určitými očekáváními...“ (Dvořáková, 2006, s. 1).

Se zvyšující se konkurencí má nejen každá organizace, ale i instituce zájem o prosperitu v oblasti vzdělávání. Proto dochází k realizaci nejen vzdělávacích programů pro řádové studenty, ale také se vytvářejí programy v oblasti zájmového vzdělávání. Evaluace v této oblasti je opomíjena, nejen z finančního hlediska, ale také z časových důvodů. Evaluace zájmového vzdělávání je obsahem empirické části této práce.

Aby se mohla evaluace realizovat a její výsledky by byly přínosem, je nutná teoretická terminologie dané problematiky, kterou jsem uvedla v teoretické části této práce. Není možná plnohodnotná implementace a hodnocení, pokud neznáme důvody a smysluplnost prováděné evaluace. Na základě zjištěných výsledků, můžeme zlepšovat nabízené vzdělávací aktivity, popř. vytvářet nové programy. V oblasti zájmového vzdělávání je důležité znát spokojenost účastníků.

Existuje několik typů evaluace, každá přináší cenné informace nejen pro organizátora, ale také pro účastníka. Ztotožňuji se s myšlenkou Kirkpatricka, který říká, že každá úroveň evaluace vyžaduje více úsilí a je více náročnější na čas. Ovšem toto úsilí přináší cenné informace

(Kirkpatrick, 2006). Dle jeho názoru existuje hned několik důvodů, proč provádět evaluaci vzdělávání, a to:

- Poukazuje přínos při naplňování cílů, které si stanovila organizace
- Získáváme informace o vzdělávacích programech (zda pokračovat, přerušit-neaktuálnost, nebo vytvořit nový-zastaralost vzdělávacího programu)
- Zjištění, zda vzdělávací program je účinný, popř. zda zlepšit vzdělávací programy (Kirkpatrick, 2006).

Účelem provedení evaluace v této diplomové práci je na základě získaných dat provést případný návrh na optimalizaci vzdělávacího programu U3V na FF OU v Ostravě. S ohledem na tuto skutečnost a cíl vznikla základní výzkumná otázka na základě které se snažím zjistit odpověď, zda vzdělávací program splňuje požadavky a očekávání účastníků či nikoli. Aby bylo možné provést případnou optimalizaci, je nutné zjistit požadavky a spokojenost účastníků vzdělávacího programu. Proto byly vytvořeny hypotézy specifikující hlavní výzkumnou otázku, které pomohou k dosažení cíle diplomové práce. Výzkumné otázky a interpretace jsou obsahem empirické části této diplomové práce. Zde také popisují výzkumnou strategii, metodu sběru dat a postup při výběru respondentů.

3 EVALUACE U3V PŘI FF OU V OSTRAVĚ

Cílem této diplomové práce je návrh optimalizace na základě analýzy výstupů evaluace v kontextu tvorby vzdělávacího programu na U3V při FF Ostravské univerzity v Ostravě na základě analýzy výstupů z evaluace a interpretace získaných dat. Dříve než se začnu věnovat analýze získaných dat, je nutné si popsat instituci, ve které byl výzkum prováděn. Poté vysvětlím výběr nástroje a popíši jeho jednotlivé části.

3.1 Stručný popis U3V při FF OU v Ostravě

Myšlenka vzniku FF OU v Ostravě se zrodila v roce 1990, kdy děkan Pedagogické fakulty v Ostravě prof. Jaroslav Hubáček jmenoval doc. Eva Mrhačovou a prof. Lumíra Dokoupila garanty zpracování projektu Filozofické fakulty budoucí univerzity. Otevření této fakulty se uskutečnilo 28. 9. 1991. Zároveň byl také otevřen první akademický rok OU. Tato fakulta má 12 kateder a 4 vědecká centra. U3V na této univerzitě vznikla v roce 1993. V té době vznikla také nabídka rozšiřujícího studia pro učitele v rámci CŽV.

Posláním U3V je ... *“vytvořit prostor pro sebevzdělávání lidí v neproduktivním, tzv. důchodovém věku, kteří neztrácejí zájem o nové poznatky a vědomosti ve vědě a umění. Univerzita třetího věku je vzdělávací alternativou netradičního typu určenou pro ty, kdo dále a dobrovolně chtějí rozvíjet svou osobnost, jsou otevřeni novým informacím, moderním, třeba odlišným názorům a projevům, nutí je dále přemýšlet a zaujímat k problémům a společenským jevům osobní stanoviska“*... (Dokumenty OSU, 2018).

U3V nabízí jeden okruh témat po dobu dvou let. Témata vyučují formou přednášek jednou za 14 dní a šestkrát za semestr (celkem 24 přednášek po dobu dvou let). Vzdělávací cyklus si může každý účastník zvolit dle vlastního uvážení. Přednášky uskutečňuje v prostorách OU v Ostravě. Každé úspěšné studium je zakončeno obdržením osvědčení o absolvování programu CŽV. V akademickém roce 2018/2020 nabízí tyto cykly přednášek:

- Milovníci umění-sběratelé-mecenáši
- Společnost v českých zemích v proměnách času
- Evropské královské rody
- Vybrané kapitoly z dějin a kultury španělsky a francouzsky mluvících zemí (Dokumenty FF OSU U3V, 2018)

Stručný obsah jednotlivých vzdělávacích cyklů je popsán v Příloze č. 1

3.2 Základní výzkumná otázka, dílčí otázky a hypotézy

Hypotéza tvoří jádro klasických (kvantitativně orientovaných) výzkumů. Pro to, abychom správně vytvořili hypotézu, je nutné dodržovat tzv. „zlaté pravidlo hypotézy“ (Chráska, 2007).

Základní výzkumná otázka

Které náležitosti vzdělávacího programu je třeba z pohledu účastníků zlepšit?

Dílčí výzkumná otázka

1. Splňuje nabídka vzdělávacích programů požadavky účastníků?

H1: Předpokládáme, že nabídka vzdělávacích programů pro seniory je větší než požadavky účastníků-seniorů

Dílčí výzkumná otázka č. 1 je specifikována hypotézou, kterou ověřuji předpoklad, že nabízené vzdělávací programy jsou totožné s požadavky zájemců. Požadavkem zájemců uchazečů je myšlena určitá představa o daném vzdělávacím programu. Každý účastník při výběru kurzu dle svých potřeb (u seniorů jsou to jeho zájmy) má určitou představivost o tom, jak by ten kurz měl vypadat a o čem by měl pojednávat. Zájmy jsou rozmanité a nelze prakticky uspokojit veškeré požadavky všech jednotlivců. Proto i v tomto případě je nutná regulace zájmových témat tak, aby se uspokojilo co nejvíce zájemců. O tom, zda se tento fakt daří plnit, ověřuje právě tato hypotéza.

2. Splňují vzdělávací programy očekávání účastníků?

H2: Předpokládáme, že kladné hodnocení účastníky týkajícího se organizačního zajištění pořádaných kurzů je větší než hodnocení negativní

Dílčí výzkumná otázka č. 2 se zabývá problematikou očekávání účastníků. To, aby byly naplněny cíle vzdělávacích programů, je nutné znát spokojenost účastníků-seniorů. Zda splnila očekávání účastníků, zjišťovala otázka č. 2 na základě hypotézy. Je zde zahrnuta problematika organizačního zajištění vzdělávacích programů. Aby účastníci si mohli odnést co nejvíce poznatků z poskytovaných kurzů, kterých se zúčastnili, je potřeba zajištění určité úrovně vzdělávání. Nutno připomenout, že vzdělávacích aktivit se účastní specifická skupina, proto i organizace musí zohlednit určitá specifika. Tato hypotéza si klade za cíl ověřit, zda existují plusy a nedostatky týkající se organizace (mám na mysli hodnocení profesionality lektorů, poskytnutých prostorů, meto-

dách vzdělávání apod.) Získané informace jsou nedílnou součástí k možné optimalizaci poskytovaných vzdělávacích programů.

Cíl diplomové práce: Návrh optimalizace vzdělávacího programu na základě analýzy výstupů evaluace v kontextu tvorby vzdělávacího programu.

Data získaná tímto výzkumem jsou pro naplnění cíle této práce směrodatná. Pro vytvoření validních a reliabilních podmínek, které jsou důležité pro hlavní výzkum, je nutné zjistit úroveň odpovědí v tzv. předvýzkumu. Cílem tohoto výzkumu je zjistit nedostatky ve vzdělávacím programu a na základě zjištěných skutečností případně navrhnout optimalizaci vzdělávacího programu.

Dílním cílem výzkumu je odpověď na dvě dílčí výzkumné otázky.

Metodika výzkumu

- Empirický, kvantitativní výzkum
- Relační výzkumný problém
- Šetření pomocí dotazníku
- Dostupný výběr prostřednictvím dotazníkového formuláře
- Analýza a interpretace dat (Chráska, 2007; Gavora, 2000)

3.3 Výběr výzkumného nástroje

Jak jsem již výše zmínila, cílem výzkumu je na základě analýzy sestavit případný následný návrh optimalizace vzdělávacího programu. Proto bylo nutné vytvořit takový výzkumný nástroj, který bude posky-

tovat potřebná data pro danou optimalizaci. Také jsem při tvorbě tohoto nástroje vycházela z cílů, které si stanovila nejen univerzita, ale také její lektori. Jsou to:

- Posilování seberozvoje specifické cílové skupiny
- Pomoc seniorům k lepší orientaci v rozvíjející se společnosti
- Podpora v adaptaci v nové životní etapě
- Potlačení sociální izolace seniorů
- Odstraňování bariér specifické cílové skupiny (Interní zdroj: Příručka U3V)

Výše stanovené cíle uvedené v interních materiálech U3V při FF v Ostravě zohledňují skutečnost, že každý vzdělávací program má pomoci uchazeči-seniorovi zvýšit si sebevědomí, tak, aby byl schopen kvalitního a plnohodnotného života v rámci svých možností a představ.

U3V při FF v Ostravě evaluaci neprovádí, proto mnou vytvořený výzkumný nástroj může být danou institucí pro své vnitřní potřeby v budoucnu využíván. Pro tento účel jsem sestrojila jednoduchý výzkumný nástroj-dotazník (viz příloha č. 3). Vzhledem k tomu, že bylo osloveno 227 respondentů (uchazečů-seniorů), byl uskutečněn kvantitativní výzkum. Výhodou tohoto výzkumu je, že distribuci, sběr a analýzu si může daná instituce v příštích letech provádět sama.

Předvýzkum

Jak jsem již řekla, výzkumným nástrojem je tedy dotazník, který účastníci vyplnili po ukončení semestru. Dotazník byl sestaven na podzim roku 2018. Před spuštěním dotazníkového šetření jsem provedla tzv. předvýzkum (Gavora, 2000), kdy jsem sledovala kvalitu měřícího

nástroje. Uskutečněním předvýzkumu jsem zjišťovala, zda uvedené otázky respondenti chápou a dokáží na ně odpovědět bez pomoci zadavatele. Předvýzkum byl uskutečněn pomocí dotazníkového formuláře za účasti 70 respondentů. Vzor dotazníku použitého v předvýzkumu je součástí této práce jako příloha č. 2. Při analyzování výsledků z předvýzkumu, jsem žádné vážné nedostatky nezjistila, dotazování respondenti odpovídali na otázky bez vážných problémů. Pouze u otázky týkající se navštěvovaného ročníku (otázka č. 3), byly vznášeny dotazy. Dotazy byly typu, zda prvním ročníkem se myslí ročník běhu, nebo „ročník-prvňáček“. Byla proto tato otázka upravena na odpovědi první ročník běhu, první ročník na U3V a druhý ročník běhu.

3.3.1. Popis dotazníku

Pro analýzu vyplněných dotazníků studentů-seniorů, pro účely mé diplomové práce, jsem měla k dispozici dotazníky, evaluující semestr akademického roku 2018/2019, a to z prvního a z druhého ročníku vzdělávací aktivity. Studenti-senioři prvního a druhého ročníku měli k dispozici otevřené, uzavřené a polootevřené otázky dotazníku (Gavora, 2000; Disman, 2002) kde se mohli vyjadřovat dle vlastního uvážení. Poslední otázka byla pro všechny účastníky evaluace dobrovolná. Mimo sociodemografických údajů v dotazníku byly zahrnuty tyto otázky:

- Co Vás přivedlo studovat na U3V?
- Jak jste se sžili s rolí studenta?
- Co je Vám zpríjemnilo/nezpríjemnilo studium na U3V-co byste chtěli změnit?
- Vyhovuje Vám organizační zajištění (čas, místo, pomůcky)?

- Vyhovuje Vám nabídka vzdělávacích programů v tomto semestru?
- Pomohly Vám přednášky v lepší orientaci na akademické půdě (využití knihoven a virtuálních učeben)?
- Jak hodnotíte přednášející lektory?
- Máte nějaké požadavky, přání, co by mohlo Vaše studium na U3V zpříjemnit?

Dotazník obsahuje také ujištění, že cokoliv studenti-senioři sdělí, je pro evaluaci, a nejen pro ni důležitý impuls ke zlepšení studia na U3V. Na základě jimi podané zpětné vazby lze lépe specifikovat jejich potřeby a tím jim zpříjemnit a zkvalitnit studium na univerzitě. Účastníci mohli dotazník podepsat, ale také mohli zůstat v anonymitě, jejich rozhodnutí bylo respektováno.

Při analýze evaluačního dotazníku studentů-seniorů U3V při FF v Ostravě, jsem si stanovila za cíl vyhodnotit všechny možné oblasti, které studenti nějakým způsobem charakterizovali, bez ohledu na to, zda jsou to pozitivní nebo negativní reakce. Následná charakteristika oblastí může být impulsem k optimalizaci vzdělávacích programů. Zároveň dotazník může sloužit organizátorům jako zpětná vazba, která je nezbytná pro další tvorbu vzdělávacích programů. Otázky, které jsem zařadila do dotazníku, se zabývaly organizačním zajištěním studia, hodnocením lektorů a způsobem předávání informací.

3.3.1.1 Popis částí dotazníku

Dotazníkové otázky, byly uspořádány do čtyř oddílů, které se týkaly sociodemografických údajů, pohledu na studium účastníky prvních ročníků, hodnocení lektorů, učiva a nabízených programů, metod výu-

ky a poslední oddíl obsahuje prostor pro volné vyjádření veškerých připomínek a nápadů účastníků studia na U3V.

Sociodemografický oddíl

První oddíl zahrnuje sociodemografické otázky. Tyto údaje mohou pomoci při tvorbě vzdělávacího programu s ohledem na požadavky jednotlivých věkových skupin. Také dosažené vzdělání může být zdrojem informací týkající se zájmů té či oné skupiny. Mají také informační charakter o zúčastněných posluchačích.

Pohled účastníků prvních ročníků

Oddíl pro účastníky prvních ročníků je zahrnut z důvodu zjištění spokojenosti. Je všeobecně známo, že nejdůležitější je první moment. Proto vyjádření účastníků-nováčků je důležité. S ohledem na zhoršenou schopnost se adaptovat, mohou pomoci ke zkvalitnění prvních dojmů, tak, aby všichni stávající a budoucí uchazeči se cítili na akademické půdě „jako doma“.

Hodnocení lektorů, vzdělávacího programu, metod výuky

Jako každá evaluační práce, tak i tato musí obsahovat otázky týkající se samotného vzdělávání. Proto jsou zde zahrnuty otázky týkající se problematiky samotného vzdělávacího programu. Je důležité znát hodnocení lektorů i způsobu předávání informací, protože jen tak lze dosáhnout kvalitnějšího zajištění výuky uchazečů. Jak jsem již v úvodu řekla, senior je specifická cílová skupina se specifickými požadavky a znalost těchto požadavků může zvýšit zájem o pořádané vzdělávací programy.

Volné vyjádření svých připomínek a nápadů

Tento oddíl obsahuje pouze jednu otázku. Má umožnit uchazečům volně se vyjádřit a vyslovit svá přání a nápady. Vzhledem k tomu, že jsem chtěla, aby byl dotazník zodpovězen dle nejlepšího vědomí a svědomí, byl dotazník anonymní. Proto mohli uchazeči v tomto oddíle volnou formou napsat i své nápady, kladné podněty a veškeré negativní připomínky. Jakákoli připomínka, popř. nápad může být dalším impulsem k optimalizaci vzdělávacího programu.

3.4 Metoda a výzkumný vzorek

Pro tento výzkum jsem zvolila kvantitativní strategii zkoumání. Důvodem byl jednak fakt, že hodnocení kurzu mělo probíhat ve všech nabízených programech U3V pro seniory a původní odhad byl, že by kurzy mohlo projít 600 až 800 respondentů. Standardizovaný dotazník se proto jevil jako vhodný výzkumný nástroj i s ohledem na možnost pozdějšího srovnávání jednotlivých nabídnutých programů. Druhým důvodem bylo vytvoření měřicího nástroje, který by mohl být k hodnocení naplnění cílů a očekávání konaných vzdělávacích aktivit, využit opakovaně v následujících letech.

Výzkumný vzorek

Pro tento výzkum (Disman, 2002; Gavora, 2000; Chráška, 2007) jsem zvolila za základní soubor respondenty dospělého věku-účastníci vzdělávacích programů pro seniory na U3V při FF v Ostravě.

Výběrový soubor, byl tzv. dostupný výběr-napříč spektrem účastníků vzdělávacích programů pro seniory na U3V při FF v Ostravě. Tento

výběr byl zrealizován tak, že jsem navštívila jednotlivé běhy a přítomným účastníkům rozdala dotazníky s žádostí o vyplnění. V rámci žádosti jsem vysvětlila účel prováděného výzkumu.

Výzkum jsem realizovala se souhlasem garanta U3V při FF Ostravské univerzity v Ostravě. Celkem se jej zúčastnilo 227 respondentů všech běhů tohoto školního roku. Respondenti tento dotazník vyplnili během uskutečněné přednášky. Vyplněné dotazníky po kontrole neobsahovaly žádné důvody pro vyřazení ze statistického zpracování. Respondenti hodnotili vzdělávací program uskutečňovaný v roce 2018-2019.

Časový plán a harmonogram výzkumu

- Předvýzkum a pilotáž-odzkoušení výzkumného nástroje a předběžná orientace v charakteru zkoumaného vzorku (prosinec 2018)
- Přehodnocení výzkumného nástroje, dílčí úprava (leden 2019)
- Realizace hlavního výzkumu, sběr dat (leden 2019)
- Zpracování, analýza dat (únor 2019)
- Interpretace, závěry výzkumného šetření (únor 2019)

3.5 Analýza získaných dat

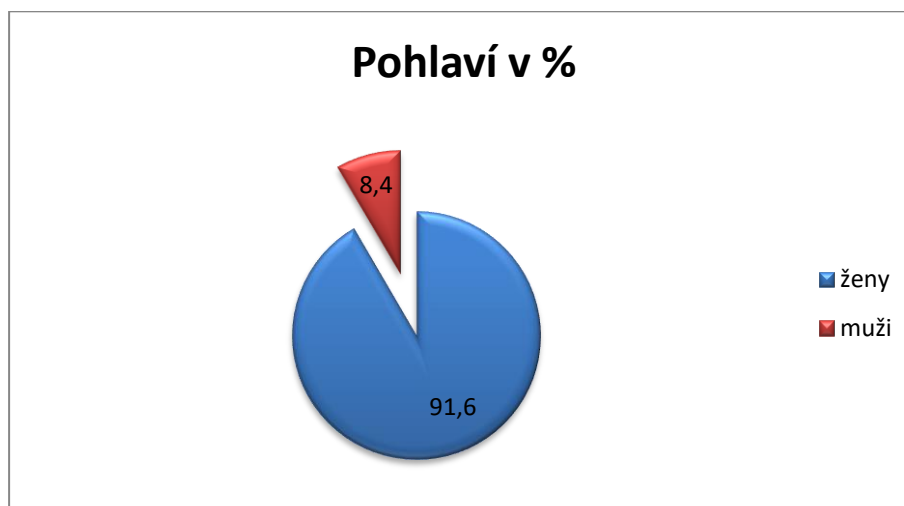
Tato kapitola popisuje výsledky získaných dat (evaluační dotazníky studentů na U3V). Převážná část se věnuje testováním hypotéz, formulovaných v kapitole 3. 2. Také tuto kapitolu doplním o další zjištění, které se týkaly sociodemografického hlediska, názorů respondentů

prvního ročníku a možných připomínek, které mohli respondenti popsat v poslední otázce dotazníku.

3.5.1 Sociodemografické faktory

Pro interpretaci dat týkajících se sociodemografických faktorů jsem použila grafy a tabulky četnosti v programu MS Excel. Přehled respondentů, kteří se zúčastnili, mnou realizovaného výzkumu charakterizují grafy 1-6 a tabulka č. 1.

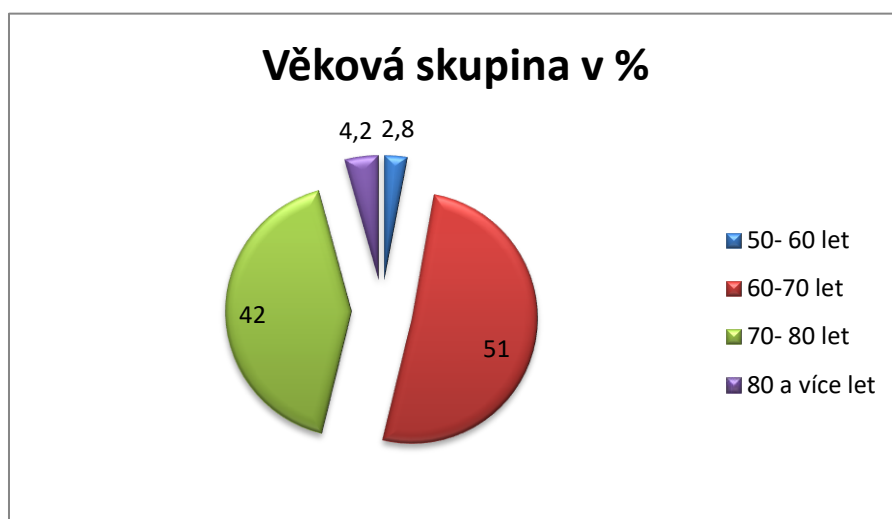
Graf č. 1 Přehled respondentů dle pohlaví

Hlavního výzkumu se zúčastnilo 227 respondentů. Žen 91,6 %, mužů se zúčastnilo pouhých 8,4 %. Procentuální vyjádření charakterizuje graf č. 1. Zabývat se otázkou, proč je tak vysoký nepoměr mezi muži a ženami zúčastněných se zájmového vzdělávání na U3V, není cílem této diplomové práce. Pro realizátory může být tato skutečnost impulsem k další sestavě programů tak, aby zvýšila účast mužské populace na přednáškách.

Z níže uvedeného grafu vyplývá, že nejčastěji se vzdělávacích programů na U3V zúčastňují respondenti ve věku 60-70 let v procentuálním přepočtu to činí 51 % a ve věku 70-80 let 42 %. Je však pozoruhodné, že respondenti ve věku 80 a více let, jsou čtenějšími účastníky vzdělávání 4,2 % než respondenti ve věku 50-60 let 2,8 %. Zde, se potvrzují teoretické poznatky, že vzdělávání lze uskutečňovat v každém věku. Také graf č. 2 znázorňuje tu skutečnost, že aktivní život nekončí odchodem do důchodu.

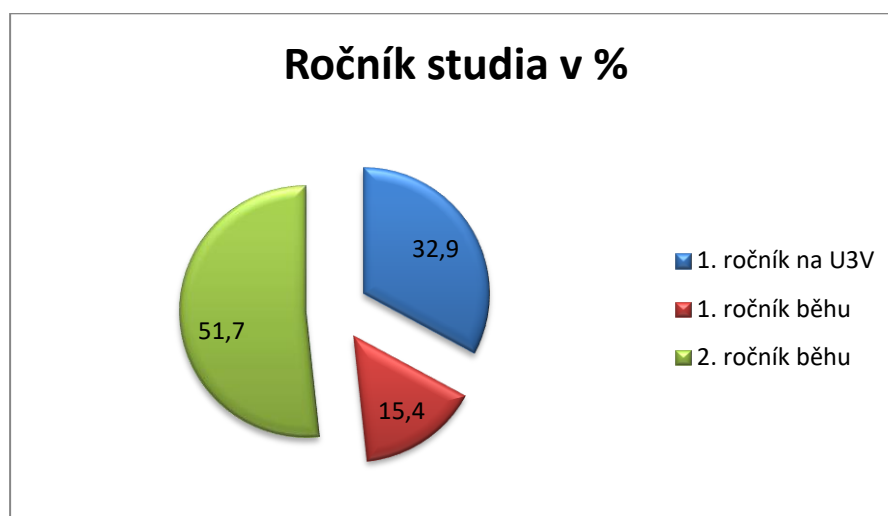
Graf č. 2 Přehled respondentů dle věkové skupiny

Otázku návštěvnosti ročníku zobrazuje graf č. 3. Zde u této otázky bylo nutné zohlednit, zda respondenti navštěvují první ročník vzdělávacího běhu, nebo jsou poprvé na půdě U3V. Tato otázka musela být takto konkretizována z důvodu zjištění spokojenosti studentů. Studenti prvňáčci měli zodpovědět další otázky, týkající se orientace na akademické půdě. Jak jsem již výše uvedla, první dojem je nejdůležitější. Názor studentů-prvňáčků proto nelze přehlížet. Z níže uvedeného grafu vyplývá, že studentů-prvňáčků měla U3V v akademickém roce 32,9 %.

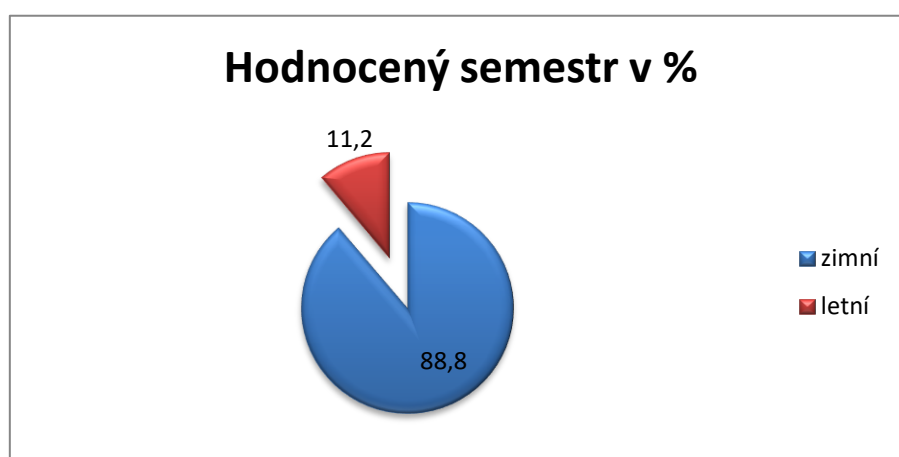
Ostatní otázky týkající se hodnocení celého vzdělávacího programu pak hodnotilo 48,3 % respondentů. Tato hodnota se získala sečtením respondentů, kteří uvedli, že jsou účastníky prvního běhu (15,4 %) s respondenty, kteří studují poprvé na U3V (32,9 %). Druhý ročník hodnotilo 51,7 % respondentů.

Graf č. 3 Přehled respondentů dle navštěvovaného ročníku studia

Vzhledem k tomu, že se jedná o běhy, které se uskutečňují ve dvouletých cyklech, 11,2 % hodnotilo letní semestr a zimní semestr hodnotilo 88,8 % - viz graf č. 4.

Graf č. 4 procentuální vyjádření hodnocení semestru

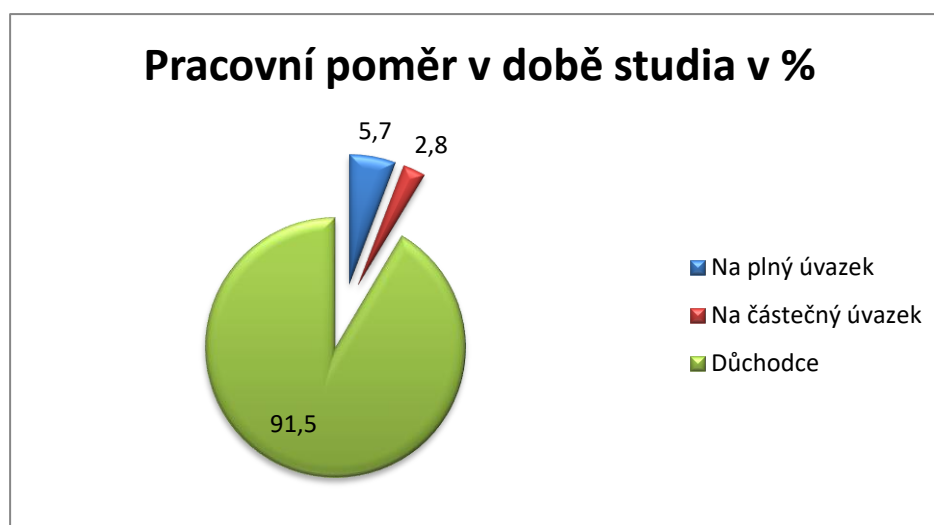

Cílem diplomové práce je návrh optimalizace vzdělávacího programu na základě analýzy výstupů evaluace v kontextu tvorby vzdělávacího programu. Vzdělávací program na U3V při FF OU v Ostravě je sestaven ze 4 běhů. Proto jsem jednotlivé běhy rozlišila. Z níže uvedené tabulky vyplývá, že počet účastníků v jednotlivých bězích je, co se týče návštěvnosti, téměř vyrovnaný. Tato skutečnost poskytuje informace o tom, zda v realizovaných bězích pokračovat či nikoli. V případě nízké účasti na některém z běhů, by vznikl pro organizátory a realizátory podnět k přepracování nebo nahrazení programu s nízkou účastí efektivnějším programem.

Tab. č. 1 Navštěvovaný běh

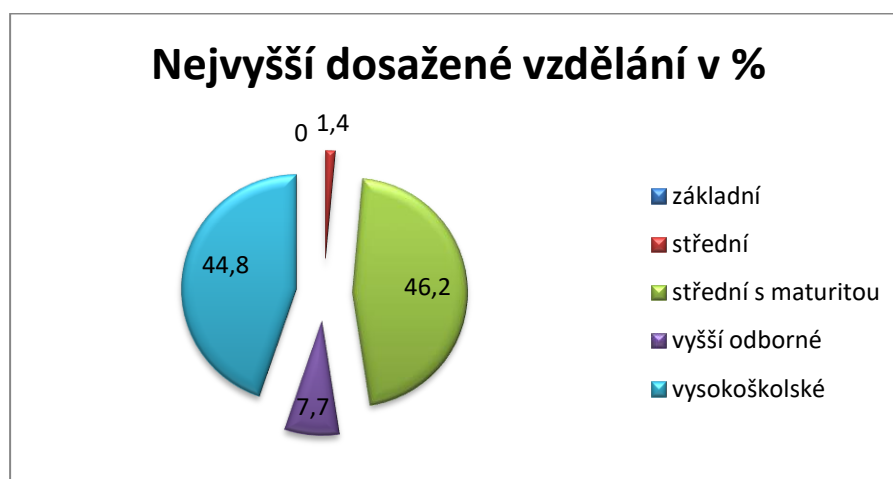
Název běhu	Počet	%
Umění	60	26,6
České země	56	24,5
Královské rody	62	27,3
Španělsko a Francie	49	21,7
Celkem	227	100,1

Graf č. 5 Pracovní poměr v době studia

Z podmínek přijetí na studium na U3V při FF OU v Ostravě vyplývá, že studia se mohou zúčastnit zájemci starší padesáti pěti let. Proto i otázka pracovního poměru charakterizovala sociodemografickou oblast. I když U3V převážně navštěvují osoby v důchodu (91, 5 %), najdou si čas na další sebevzdělávání i lidé pracující na plný úvazek (5,7 %).

Graf č. 6 Přehled nejvýše dosaženého vzdělání respondentů

Jak již výše znázorněný graf ukazuje, respondenti navštěvující U3V při FF OU v Ostravě dosáhli převážně středního vzdělání s maturitou

46,2 % nebo vysokoškolského vzdělání 44,8 %. S vyšším odborným vzděláním navštěvuje 7,7 % a se středním vzděláním navštěvuje 1,4 %.

Sociodemografické faktory mohou organizátorům usnadnit orientaci v sestavování programů, které by se mohly teoreticky přiblížit k zájmům cílové skupiny a mohou sloužit ke statistickému zpracování přehledu o účastnících vzdělávání na U3V.

3.5.2 Evaluace studenty, kteří jsou poprvé na U3V

V této kapitole budu hodnotit otázky, které vyplňovali účastníci navštěvující poprvé akademickou půdu U3V při FF OU v Ostravě. Byly to otázky týkající se motivace, adaptace na roli studenta a orientaci na akademické půdě. Jsou to otázky, které svými odpověďmi mohou organizátorům pomoci k tomu, aby cílové skupině mohli zpříjemnit a zjednodušit studium na U3V. Je nutné brát ohled na specifika cílové skupiny, kdy tito lidé velice citlivě vnímají jakékoli nepříjemné faktory, které jim ztěžují adaptovat se do nových rolí.

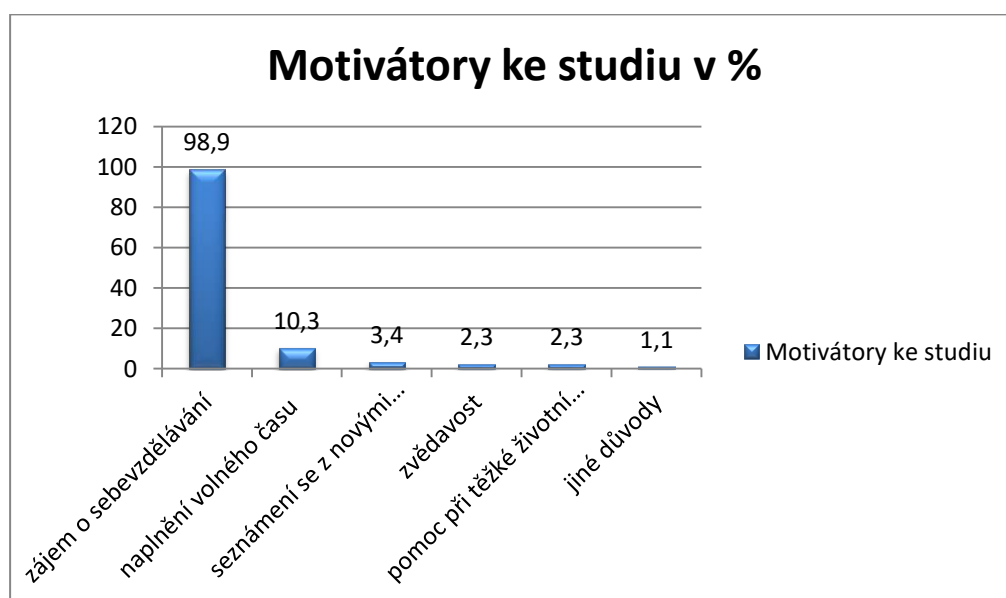
Znalost těchto faktorů umožňuje organizátorovi vzdělávacího programu uvědomit si důležitost motivátorů pro seniory v případě zápisu na U3V. Pokud by organizátor tyto skutečnosti nezohledňoval, může se stát, že dojde ze strany účastníka ke snížení zájmu se dále vzdělávat (Pasch, 2005).

Níže uvedené grafy obsahují výčet odpovědí, které je nutné zohlednit při tvorbě vzdělávacího programu. Jsou to důležité kroky, které souvisejí s procesem pro tvorbu vzdělávacího programu. Proto tyto otázky jsem zařadila do dotazníku (evaluační dotazníky studentů U3V).

Motivátory ke studiu

Téma motivace lze považovat za samostatnou práci, ale já jsem považovala za nezbytné, znát tyto faktory. Výsledky lze využít pro optimalizování vzdělávacích programů. Organizátoři mohou tuto skutečnost zohlednit při sestavování vzdělávacích programů. Důvody pro znalost motivátorů ke vzdělávání vysvětluje Pasch (2005). Dle něj je nutné si uvědomovat fakt, že účastníci vzdělávání mají různé důvody k zápisu do nabízených kurzů. Pokud si organizátoři a realizátoři nebudou očekávání a potřeby účastníka uvědomovat, nemohou dosáhnout maximálně možného uspokojení zájemců o vzdělávání (Pasch, 2005). Níže sestavený graf charakterizuje všechny uvedené faktory od nejčastějších po méně časté. Vzhledem k tomu, že respondenti mohli uvádět více možností, četnost je vyšší než skutečný počet respondentů navštěvujících univerzitu poprvé. V odpovědi jiné důvody, jeden respondent uvedl, že navštěvuje U3V s bývalou kolegyní z práce.

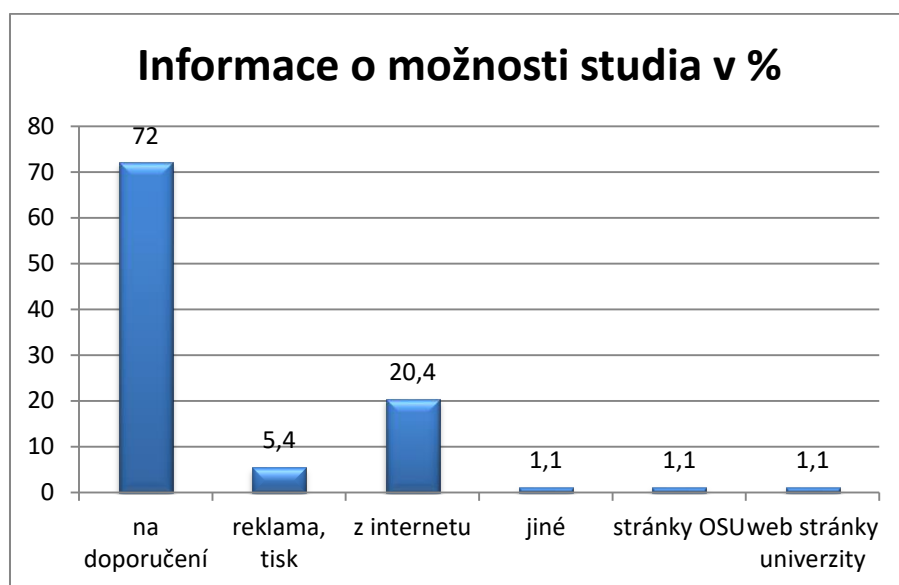
Graf č. 7 Grafický přehled motivátorů ke studiu

Zjištěné důvody k zápisu ke studiu úzce korespondují s faktory, uváděné odbornou literaturou, a které jsem uvedla v kapitole 1.1.1 této diplomové práce.

Zájemci o studium musí mít určité informace, k tomu, aby se mohli ke studiu přihlásit. Proto je důležité vědět, jakým způsobem se o vzdělávání na U3V dozvěděli. Skutečnosti získané touto otázkou mohou organizátoři využít ke zlepšení a zvýšení informovanosti o pořádaných vzdělávacích programech. Respondenti, kteří projevili zájem se vzdělávat na U3V uvádějí nejčastější způsoby, jak se dozvěděli o možném studiu na U3V. V této otázce mohli uvádět více než jednu možnost. Zajímavá byla odpověď 1 respondenta, který uvádí, že hledal nejvyšší kvalitu přednášek. Podle jakých kritérií a kde hledal, informace již nevedl. Viz níže grafické znázornění.

Graf č. 8 Grafický přehled získávání informací o studiu

Jak výše znázorněný graf ukazuje, nejčastější forma získávání informací je na doporučení a poté pomocí internetu. Dobrá pověst se šíří

velmi rychle a špatná ještě rychleji. Způsob získávání informací o nabídce vzdělávacích programů s velmi kladným doporučením je pro organizátory dobrou vizitkou jejich práce.

Orientace na akademické půdě a adaptace na roli studenta

Další dvě otázky se týkaly orientace na akademické půdě a adaptace na roli studenta. Akademickou půdou je myšlena knihovna, virtuální učebny. Všichni dotazovaní respondenti uváděli kladné hodnocení. Záporná odpověď byla zaevidována pouze jedna, ale důvody, proč tomu tak je, respondentem uvedeny nebyly.

V otázce adaptace na roli studenta, respondenti uváděli kladnou odpověď. Byly zde uváděny odpovědi typu: rád (a) se vracím do školních let, baví mně učení, těším se na nové informace, hravě, bez problémů, vítaná změna apod.

Jak jsem již uvedla v teoretické části, dle odborné literatury, senioři jsou cílovou skupinou, která projevuje zájem vzdělávat se a trávit volný čas seberozvojem. Nelze však také opomenout skutečnost, že dva respondenti nacházejí ve vzdělávání na U3V jakýsi únik od reality. Je to způsobené celoživotní péčí o osoby s velmi těžkým mentálním nebo zdravotním postižením. A návštěva tohoto institutu jim pomáhá k seberealizaci, která jim díky této indispozici nemohla být umožněna. Jak bylo výše dle odborníků řečeno. Tito lidé se snaží stárnout podle svých představ a možností.

3.5.3 Evaluace běhu v akademickém roce 2018/2019

Tato část evaluace byla v dotazníku určená všem posluchačům, kteří se zúčastnili evaluace pro tuto diplomovou práci. Týkala se informací v oblasti organizačního zajištění studia. Zde posluchači-senioři měli prostor se vyjádřit k níže uvedeným záležitostem:

Místo výuky

MHD dostupnost, v blízkosti centra, spokojenost. Bohužel v těchto dnech dochází k rekonstrukci prostorů FF, proto byli posluchači na dobu určitou umístěni na přednášky do auly Ostravské univerzity. Na tuto skutečnost jsou velmi negativní ohlasy. Špatná slyšitelnost, sedí se v řadě jako v kině, nelze se svobodně pohybovat, aniž by se nerušil kolega sedící vedle. Při potřebě opuštění místa musí celá řada vstát, aby dotyčný mohl odejít. Studenti-senioři velmi negativně hodnotí i fakt, že si nelze v objektu zakoupit občerstvení (káva, voda apod.)

Čas a doba výuky

Zde se respondenti kladně vyjadřovali jak k délce výuky, tak k době konání výuky. Výuka se koná 1 x za 14 dnů v odpoledních hodinách. Respondenti uvádějí, že je to čas, kdy mohou dobře dojet ze vzdálených míst a po skončení výuky se nemusí bát po tmě jet domů. Čas je z pohledu respondentů ideálně navržen.

Technické vybavení

Relativně kladné odpovědi respondentů. Připomínky se týkají pouze přetopených místností, chybějící šatně, uspořádání sedadel. Špatně slyšící studenti požadují mikrofon. Studenti, kteří si dělají poznámky z přednášek, požadují lepší osvětlení. Jak jsem již sdělila výše, tyto negativa vzešly z nových, dočasně využívaných prostorů. Tyto nedostatky jsou vždy zakončeny pozitivní poznámkou-těším se na nové prostory U3V.

Exkurze

Kladné hodnocení, pouze jsou zde malé výtky, že tato metoda výuky nemá pravidelnost. V letošním semestru nebyla žádná. Tuto metodu považují studenti-senioři za možnost lépe se poznat s kolegy-studenty, rozšířit si znalosti o místech, které se probírají na přednáškách, popř. které již znají apod.

Přednáška

Tato metoda je jedinou metodou, kterou se provádí prezentace běhu v daném akademickém roce. Kladné hodnocení je doplňováno doporučením o možnosti zapojení se do diskuse. Kladně je hodnoceno využívání obrazového materiálu, grafů, videí, popř. fotografií. Velmi rádi by využívali sylaby, které by měli na internetu vyvěšené předem, aby se mohli na přednášku předem připravit.

Lektor

Lektor je jeden z nejdůležitějších faktorů pro úspěšnou realizaci vzdělávacího programu. Respondenti hodnotili lektory velmi pozitivně. Vyzdvihovali schopnost zaujmout, vtipnost, nadšení, trpělivost, přátelství. Výhrady byly pouze minimální. Převážně poukazovali na monotónnost, nezaujatost, neodbornost apod. Tato zjištěná fakta mohou organizátorům pomoci při dalším plánování vzdělávacích akcí v oblasti výběru lektorů. Pokud budou organizátoři provádět evaluaci pravidelně po každém uskutečněném běhu, budou znát i konkrétní lektory, kteří jsou negativně hodnoceni účastníky. Lektori, tak získají zpětnou vazbu o svých silných a slabých stránkách z pohledu účastníků-seniorů vzdělávání.

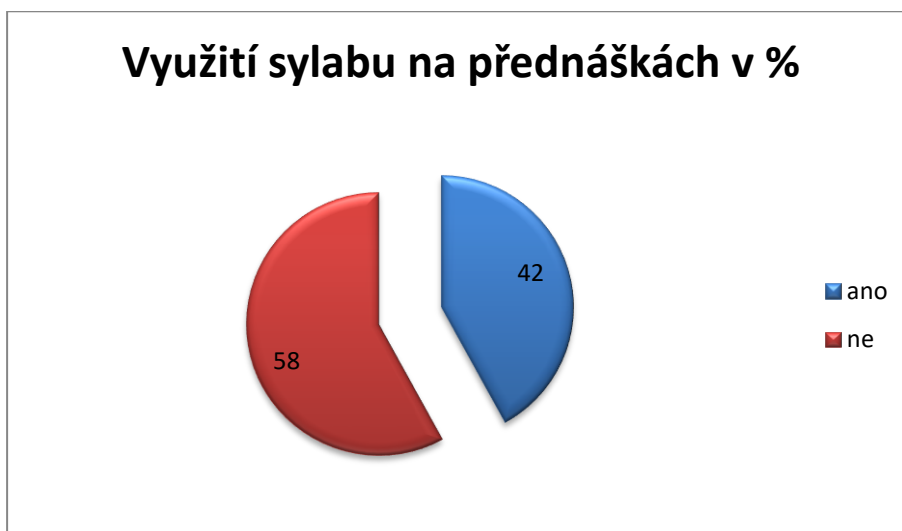
Nabídka a obsah běhu

Dotazovaní respondenti vyjadřovali svou spokojenost s nabídkou a obsahem přednášek běhu v daném roce. Odpovědi byly většinou kladné. Pokud se vyskytla v odpovědi nespokojenost, byla převážně spojena s nekvalitním podáním přednášejícího lektora, popřípadě s neuspokojivým využitím sylabů. Odpovědi byly převážně kladné. Každý běh byl zajímavý, netušil (a) jsem, že se ještě něco nového a hlubšího dozvím. Velmi zajímavá témata, obsah a nabídka předčila mé očekávání. U každé nabídky respondenti hodnotili rovnou přednes, prezentaci a informace podložené fakty.

Sylaby

Otázka týkající se sylabů, byla velmi ožehavá položka. Respondenti, kteří nevyužívají sylaby, se k této otázce vůbec nevyjadřovali. Respondenti využívající sylaby si stěžovali na velmi nízkou úroveň v poskytování sylabů k jednotlivým přednáškám. Upozorňují na to, že nestačí si veškeré informace zapisovat a doporučenou literaturu na přednáškách také nemají k dispozici. Pro porovnání uvádím grafické znázornění otázky „Využíváte při svém studiu sylaby jednotlivých přednášek?“ (graf č. 9) a „Považujete za důležité, abyste sylabus měli k dispozici vždy před začátkem dané přednášky?“ (graf č. 10).

Graf č. 9: Grafické znázornění otázky týkající se využívání sylabu na přednáškách

Graf č. 10 Grafické znázornění požadavku mít sylaby před začátkem dané přednášky

Podněty a připomínky

Poslední otázka umožňovala respondentům se volně vyjádřit k jakékoli problematice týkající se studia na U3V. Odpovědi měli kladný charakter. Převážně děkovali za přístup, za organizaci i práci všech zúčastněných na vzdělávání. Velmi často se vyskytovalo jméno garanta vzdělávání na U3V. Negativní ohlasy byly pouze na současné časově nahrazené prostory, protože původní vzdělávací prostory, jsou nyní v rekonstrukci.

Pokud bych zohlednila přístupy uváděné v kapitole 2. 3., tak jsem prováděla evaluaci na konci vzdělávací akce-evaluace sumativní, prováděnou pro vnitřní potřebu instituce-evaluace interní, z hlediska úrovně Kirpatrickova modelu-zahrnuta první úroveň-reakce.

4 OPTIMALIZACE VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU NA U3V PŘI FF OU V OSTRAVĚ

Získaná data a analýza těchto dat přinesla informace, podněty a reakce respondentů, kteří se zúčastnili evaluace na U3V při FF OU v Ostravě. Tyto výsledky by měli organizátoři vzdělávání na U3V zpracovat a interpretovat. Je to způsob, jak si lze vytvořit ucelený obraz o uskutečňovaném vzdělávacím programu. Podané návrhy a podněty mohou nejen přispět ke zvýšení efektivity vzdělávacího programu, ale také celého evaluačního procesu. Nyní budu interpretovat data získané mou analýzou.

Ve výše uvedené kapitole a v evaluačních dotaznících se vyskytují oblasti, ke kterým měli účastníci-senioři výhrady a připomínky. Jsou to oblasti korespondující s kroky pro tvorbu vzdělávacího programu. Je všeobecně známo, že po uskutečnění evaluaci je nutné se vrátit k jednotlivým krokům tvorby vzdělávacího programu a na základě evaluačních výsledků vyhodnotit a upravit vzdělávací program. Strukturou pro tvorbu vzdělávacích programů se zabývají různí odborníci (Prášilová, 2006; Palán, 2002; Bartoňková 2010). Já projdu jednotlivé kroky tvorby vzdělávacího programu dle Bartoňkové (2010):

1. Analýza vzdělávacích potřeb
2. Analýza účastníků vzdělávání
3. Cíl vzdělávací akce
4. Obsah vzdělávání
5. Výběr lektorů
6. Formy, metody a prostředky výuky
7. Organizace a kalkulace vzdělávací akce
8. Evaluace vzdělávání

Budu se věnovat těm oblastem, ke kterým se účastníci evaluace vyjadřovali. Ke každé oblasti navrhnou způsob, který by mohl zlepšit, popř. zkvalitnit stávající vzdělávací program (jestliže se v této oblasti vyskytlo negativní vyjádření účastníků). Případné následné navržení optimalizace vzdělávacího programu na U3V je cílem této diplomové práce.

Analýza vzdělávacích potřeb

Tato oblast byla obohacena o výčet motivů, které inspirují seniory dál se vzdělávat. Přehled uvedených motivů účastníky jsou graficky shrnuty v grafu č. 7 (s. 55). Jak z grafu vyplývá potřeby/motivy účastníků-seniorů ke vzdělávání jsou rozmanité, proto i očekávání a požadavky budou různorodé. Je zřejmé, že účastníci s potřebou se vzdělávat a tím tak získávat nové poznatky budou mít jiné požadavky a jejich očekávání bude jiné než u účastníků, kteří se rozhodli navštěvovat U3V z důvodu získávání nových kontaktů. Proto i odpovědi evaluačních dotazníků byly různé s protichůdnými reakcemi.

S ohledem na heterogenitu potřeb a zájmů je náročné uspokojit širokou skupinu zájemců. Proto, je důležitá znalost těchto motivů k tomu, aby organizátoři mohli sestavovat takové vzdělávací programy, které uspokojí většinu účastníků vzdělávání.

Když zhodnotím odpovědi a reakce obsažené v evaluačních pracích, negativních vyjádření v oblasti požadavků, představ a očekávání se vyskytovalo v nízkém počtu. Lze tedy říci, že organizátoři vzdělávání na U3V rozmanitou nabídkou programu se snaží sladit s rozmanitou potřebou účastníků vzdělávání. Za úspěch tohoto sladění lze považovat skutečnost vyskytující se v četnosti motivu proč se účastnit vzdělávání na U3V. Tím nejčastějším motivem je zájem o sebevzdělávání. Nelze

také opomenout skutečnost vysokého procenta kladného doporučení studovat, které vzešlo od známých a přátel.

Analýza účastníků vzdělávání

Výše uvedená skutečnost platí i pro analýzu účastníků vzdělávání. Tak jak jsou různorodé potřeby, tak i věk, dosažené vzdělání a účastníci-prvňáčci mohou vytvářet podněty pro nespokojenost. S ohledem na tak vysokou heterogenitu je tento problém téměř neřešitelný. V případě U3V na FF OU v Ostravě lze s ohledem na výsledky evaluace hodnotit uchopení této heterogenity pozitivně.

Cíl vzdělávací akce

Vzhledem k tomu, že obecný cíl vzdělávání je uspokojovat potřeby a zájmy účastníků, měla by tyto informace poskytovat také evaluace. Touto skutečností však tato práce neměla za cíl zjišťovat. Účastníci evaluace se však k této oblasti vyjadřovali velmi kladně. Častá odpověď zněla rozvoj stávajících vědomostí, plnění si svých snů, dodávání energie apod.

Obsah vzdělávání

Tato oblast vzdělávacího programu přináší spoustu podnětů, které mohou organizátorům pomoci ke zlepšení organizace a realizace vzdělávání pro účastníky-seniory na U3V. Jak jsem již v kapitole tři vyhodnotila výsledky týkající se obsahu vzdělávání, odpovědi a reakce byly většinou kladné. Jestliže se vyskytla záporná připomínka nebo reakce, týkala se převážně pokračování běhu. V praxi to znamená, že

účastníci by si rádi prohlubovali své znalosti v nabízené tematice i po skončení běhu. Pro organizátory z toho plyne skutečnost, že při plánování dalších běhů by mohli brát v úvahu další možné pokračování, popř. v úvodní nabídce poskytovat informace o tom, zda tento běh bude mít další pokračování či nikoli. Také se vyskytly reakce-pocitu zbytečného tématu, které je pak v závěru velice příjemně překvapilo. Z toho vyplývá, že účastníkům by měla být poskytnuta podrobnější charakteristika tématu, aby si dokázali představit, co vlastně toto téma v nabízeném běhu obsahuje.

Výběr lektorů

Hodnocení lektorů v uskutečněných bích účastníci-senioři hodnotili velice pozitivně. Výsledky evaluace poskytly cenné informace, které lze využít jako kritéria pro výběr lektorů pro výuku nabízeného běhu. Dle typu otázky účastníci vyjadřovali volnou formou kvality a nedostatky vyučujících lektorů. Pozitiva i negativa jsem shrnula do tabulky č. 2.

Tab. č. 2 Pozitivní a negativní vlastnosti přednášejících lektorů (evaluační dotazníky účastníků-seniorů)

Pozitiva lektora	Negativa lektora
Hlasitost, srozumitelnost	Uspávací přednes
Zřetelná výslovnost, přednes, mimika	Entuziasmus
Příjemné vystupování, trpělivost	Přednes jako reklama pro cestovní kanceláře
Optimismus, pozitivní energie	Monotónnost

Elán, nadšení, osobní zájem	Nezaujatost
Respekt a ohled k účastníkům, laskavost	
Zodpovědnost, připravenost	
Odbornost a přehled daného tématu	
Zábavnost, vtipnost	
Schopnost rozvinout debatu	

Z tabulky vyplývá, že převažuje kladné hodnocení lektorů. Pro organizátory tyto informace mohou být přínosem pro budoucí plánování vzdělávacích aktivit. Vzhledem k tomu, že dotazovaní respondenti nevedli konkrétní jména lektorů, které hodnotili negativně a s ohledem na četnost kladného hodnocení lektorů, tuto oblast U3V při FF v Ostravě zatím řešit nemusí. Jak jsem již uvedla výše. Doporučuji provádět pravidelně evaluaci po každém uskutečněném běhu. Organizátoři a lektori tak získají konkrétní informace, ať již pozitivní i negativní reakci na lektora, který přednášel dané vzdělávací téma.

Formy, metody a prostředky výuky

Jedinou metodou výuky je na U3V přednáška. Vzhledem k tomu, že se vyskytují negativní ohlasy, bylo by vhodné se na tento fakt zaměřit. Jedná se především o zpestření, oživení a tím tak potlačení monotónnosti. Účastníci postrádají jejich zapojení do tématu. S ohledem na cílovou skupinu účastníků je vhodné využít takových prostředků a metod, které sníží monotónnost a nudnost přednesu. Bylo by vhodné zpestřit přednášky zavedením debaty na dané téma, umožnit diskusi. Účastníci-senioři mají bohaté zkušenosti, kterými mohou přednášku oživit.

Exkurze a výlety účastníci hodnotí pozitivně. Jako nedostatek vidí v jejich četnosti. Uvítali by více takových aktivit. Považují tuto metodu jako výborný prostředek k navazování nových kontaktů a k seznamování se s novými lidmi. Také vidím výhodu exkurzí v tom, že přednášené téma si tímto zážitkem účastníci-senioři lépe zapamatují.

Organizace a kalkulace vzdělávací akce

Aby byl celý vzdělávací program úspěšný, je důležitá organizace. Správná organizace má nejen vliv na úspěšnost, ale také na reakci účastníků. Proto i předložený evaluační dotazník obsahoval otázky týkající se této oblasti. S ohledem na různé reakce (pozitivní i negativní) jsem skutečnost a návrh na zlepšení zpracovala do tabulky č. 3.

Tab. č. 3 Pozitiva, negativa a návrh na zlepšení

Organizační oblast	Reakce účastníků (negativní reakce je zvýrazněna tučně)	Doporučení na zlepšení
Místo výuky	Umístění v centru, dostupnost pomocí MHD Nevyhovující židle (aula) Sezení jako v kině (aula) Stísněný prostor (aula)	Min. využití těchto prostor s ohledem na specifika cílové skupiny Zjistit možné uskutečnění přednášek v prostorách jiné fakulty Ostravské univerzity
Čas a doba výuky	Odpolední doba a 14-i denní frekvence Nepravidelnost exkurzí	Zohlednit rychlost a náročnost exkurze s ohledem na fyzické možnosti všech zá-

	Malé množství pořádaných exkurzí Náročnost a tempo exkurzí	jemců Plánovat exkurze pravidelně (letní semestr apod.)
Technické vybavení	Přetopené místnosti Chybějící šatna Chybějící automat na občerstvení Špatná akustika v místnosti a osvětlení	Řádné větrání Vymezit prostor pro odkládání svrchního oblečení, upozornit na dočasné omezení občerstvení Použití mikrofону Zajištění místnosti s větším osvětlením
Sylaby	Připravené předem Nedostatečné informace Chybějící doporučená literatura Rozšiřující informace	Zajistit u lektorů vyvěšování sylabu před přednáškou na webové stránky univerzity Upozornit lektory na podávání podrobnějších informací o dalších pomůckách Poskytovat tištěné výtisky doporučené literatury na přednáškách
Volba běhu	Podrobnější obsah o pořádaných bězích	Organizace úvodní přednášky s podrobnějším seznámením o pořádaných bězích
Evaluace	Vůbec se neprovádí	Využití evaluačních dotazníků a provádění evaluace po skončení semestru a běhu

Evaluace vzdělávání

Z výše uvedeného vyplývá, že evaluace poskytuje mnoho informací, které svými podněty a návrhy mohou přispět k efektivitě vzdělávacího programu. Jak jsem se již výše zmínila, prováděla jsem sumativní evaluaci na konci semestru. Výsledky mohou pomoci k formování tvorby vzdělávacího programu. Tento typ evaluace by se měl zohledňovat před začátkem dalšího následujícího semestru. Může se také považovat za formativní evaluaci, protože může ovlivnit vzdělávání během uskutečňované akce.

V předešlé kapitole jsem se zmínila, že U3V při FF OU v Ostravě evaluaci neprovádí. Proto jsem vytvořila dotazník, který by mohl nápomoci k získávání cenných podnětů podstatných pro organizátory vzdělávacích programů. Jestliže by U3V prováděla evaluaci v poslední vzdělávací hodině končícího semestru, zajistila by si 100 % návratnost dotazníků. Tím by vyřešila problém návratnosti, který je u dotazníkového šetření největším problémem.

Vzhledem k cíli této práce, což je návrh optimalizace vzdělávacího programu na základě analýzy výstupů evaluace v kontextu tvorby vzdělávacího programu, jsem se zaměřila na tvorbu evaluačního dotazníku, který by mohli organizátoři vzdělávacích programů využívat ke zjištění, zda jimi vytvořený vzdělávací program splnil daný cíl a jejich očekávání. Protože, jak tvrdí Schneider s Koudelkou (1993) dotazníkové šetření je nejlepší metoda k provádění opakovaných výzkumů (Schneider & Koudelka, 1993).

Když jsem vytvářela dotazník, zohledňovala jsem specifika cílové skupiny. Volba většího písma, jasné, stručné a výstižné formulování otázek a možnost volného vyjádření svých postřehů a poznatků by se-

niorům nemělo dělat problém ve vyplňování. Účastníci-senioři tak získají pocit spolupodílení se na tvorbě vzdělávacího programu. Jestliže by byli seznámeni i s výsledky evaluace, mohli by získat nejen pocit důležitosti, ale také určité zodpovědnosti. A to by, mohlo zvýšit i jejich motivovanost dále se vzdělávat.

Takto navržený dotazník lze doplnit o záznamy sestavené lektory, popř. rozhovory s lektory. S ohledem na časovou náročnost by bylo vhodné také uskutečnění rozhovorů s účastníky vzdělávání, vytvořit časový prostor pro diskusi na toto téma. Vzhledem k tomu, že i když byl dotazník anonymní, respondenti uváděli i své jméno. Dá se proto předpokládat, že své pozitiva i negativa, které vidí ve vzdělávání, budou prezentovat i v diskusi, nejen v dotaznících. Navržený a sestavený dotazník byl použit i ve výzkumu této diplomové práce a je součástí přílohy č. 3.

DISKUSE

Tato kapitola se zabývá vysvětlením možných chyb, které mohly způsobit nepřesnost v mnou uskutečněném výzkumu a ve specifikaci výzkumu. V závěru této kapitoly se zamyslím nad možným využitím dat v budoucnu.

Výzkum, který jsem prováděla, měl za cíl zjistit nedostatky vzdělávacího programu a sestavit následný návrh optimalizace vzdělávacího programu na základě analýzy získaných dat. Data jsem získávala sběrem vyplněných dotazníků od účastníků, kteří byli přítomni na jednotlivých bžích zimního semestru. Během vyplňování dotazníků se vyskytlo několik překážek. První překážka byla v oblasti časového fondu. U3V neprovádí evaluaci vzdělávacích akcí, proto nebyl vymezený čas na vyplnění dotazníku. Respondenti tyto dotazníky vyplňovali během přednášky a o přestávkách. Tato časová tíseň mohla způsobit rychlé vyplnění některých položek, bez jakéhokoli přemýšlení nad otázkou obsaženou v dotazníku (tato skutečnost byla nejvíce patrná ve vyjadřování se ke spokojenosti s lektory. Příklad: Přednášející lektor byl ohodnocen pozitivně. K tomu se vyskytla poznámka o negativních zkušenostech s lektory z předešlých běhů). Vyplňování dotazníků bylo také ovlivněno obavou, že pokud se dotazník vyplní nedostatečně popř. neúplně z důvodu časového limitu, budou jej muset vyplňovat znovu a tím se nedodrží anonymita u jedinců, kteří ji využili.

Proto doporučuji vymezení dostatečného časového prostoru pro vyplňování dotazníků s ohledem na specifika cílové skupiny. Z reakcí, které bylo možné vypořovat při rozdávání dotazníků, účastníci-senioři projevíli pozitivní zájem vyjádřit své názory.

Jsem si vědoma, že dotazníkové šetření má své nedostatky. Otázky obsažené v dotazníku mohou u respondentů ovlivnit způsob vyjádření se k jednotlivým oddílům. V případě potřeby podávání přesnějších informací o uskutečňovaných vzdělávacích akcích je možné kromě kvantitativního výzkumu-formou dotazníků, provést podrobnější šetření. Tyto informace lze získat také uskutečněním rozhovoru s účastníky vzdělávání. Není potřeba individuálního pohovoru, ale na konci přednášky daného semestru uskutečnit diskusi, besedu, kde se všichni mohou k dané problematice ústně vyjádřit.

Dle zjištění U3V evaluaci neprovádí, proto by bylo zajímavé v případě pokračování evaluací zjišťovat, zda se vyskytnou situace a kroky v evaluaci, které by ovlivnily návštěvnost a spokojenost účastníků na U3V.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce byl návrh optimalizace vzdělávacího programu na základě analýzy výstupů evaluace v kontextu tvorby vzdělávacího programu. Konkrétně se jednalo o evaluaci vzdělávacího programu zájmového vzdělávání seniorů na U3V při FF OU v Ostravě. Pro naplnění tohoto cíle jsem stanovila základní výzkumnou otázku a dvě dílčí výzkumné otázky, na základě kterých, jsem volila výzkumný nástroj ke zjištění odpovědí.

Přestože se jedná o zájmové vzdělávání, chtěla jsem v této práci poukázat na důležitost provádění evaluace i v této oblasti. I když se nehodnotí využití znalostí a dovedností v praxi jako v profesním nebo ve firemním vzdělávání, nelze evaluaci v zájmovém vzdělávání považovat za zbytečnou. V této oblasti nám evaluace poskytuje cennou zpětnou vazbu o dosaženém úspěchu vzdělávacího programu.

S ohledem na cílovou skupinu-senioři má uskutečňovaná evaluace vzdělávacích programů příznivý dopad nejen na celkový pohled seniorů na vzdělávací programy, ale také na možnost větší motivovanosti se dál vzdělávat a rozvíjet. Vlivem těchto skutečností se u seniorů dostává pocit větší důležitosti, respektu a zodpovědnosti při spoluúčasti na tvorbě vzdělávacích programů. Tento fakt je platný pouze v případě provádění, vyhodnocování a využívání získaných výsledků k dalšímu zefektivňování vzdělávacích programů na U3V.

Tato práce obsahuje teoretickou a empirickou část. V teoretické části jsem na základě studia odborné literatury charakterizovala problematiku zájmového vzdělávání, specifikovala jsem cílovou skupinu-senioři a vymezila základní pojmy týkající se problematiky evaluace. V empirické části jsem se věnovala konkrétní instituci, ve které jsem

prováděla evaluaci, a to U3V na FF OU v Ostravě a na základě získaných dat jsem provedla analýzu a sestavila následný návrh na optimalizaci vzdělávacího programu.

Šetřením jsem zjistila, že U3V splňuje svou nabídkou vzdělávacích programů požadavky účastníků. Vyskytovaly se určité připomínky jednotlivců, ale s ohledem na heterogenitu byly tyto připomínky zanedbatelné. Co se týče zjišťování očekávání účastníků, tak lze zde konstatovat skutečnost, že U3V je momentálně v rekonstrukci a veškeré negativní ohlasy byly směřovány na toto téma. S ohledem na organizaci vzdělávacího programu, lektory, metody a pomůcky byla vyjádřena pozitivní odezva.

Hlavním problémem bylo místo konání přednášek. Jako náhradní prostor byla účastníkům poskytnuta aula Ostravské univerzity, která jak se ukázala, je pro tuto specifickou skupinu nevyhovující. Tato skutečnost může být cenným podnětem pro případné další organizování vzdělávacích akcí. Organizátorům bych doporučila přehodnotit tuto situaci a snažit se najít takové náhradní prostory, které zpříjemní a zkvalitní následující semestry (volné učebny jiných fakult OU apod.).

Také jsem zjistila, že U3V při FF v Ostravě evaluaci neprovádí, proto jsem se s ohledem na tuto skutečnost snažila vytvořit takový dotazník, který by tato instituce mohla využívat i v budoucnosti. Výstupem této práce byl dotazník sestavený s ohledem na specifika cílové skupiny – senioři zúčastněných se vzdělávání na U3V při FF OU v Ostravě. Organizátoři tak mohou takto sestavený dotazník na této univerzitě používat k získávání dat potřebných k zefektivnění vzdělávacích programů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Bartoňková, H. (2010). *Firemní vzdělávání*. Praha: Grada.
2. Bednaříková, I. (2006). *Kapitoly z andragogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého.
3. Belcourt, M. & Wright, P. C. (1998). *Vzdělávání pracovníků a pracovního výkonu*. Praha: Grada Publishing a.s.
4. Čornaničová, R. (2007). *Edukácia seniorov*. Bratislava: UK.
5. Disman, M. (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.
6. Dvořáková, M. (2007). *Evaluační ve vzdělávání dospělých* (Rigorózní práce). Olomouc: Filozofická fakulta.
7. Dvořáková, M. (2006). *Úvod do evaluace ve vzdělávání dospělých: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Hanex.
8. Fižová, L. (2004). Vzdelávanie seniorov v problematike zdravého starnutia. In *Zdravotnícke noviny. Príloha Lekárske listy*. Roč. 9. č. 21.
9. Gavora, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
10. Haškovcová, H. (2010). *Fenomén stáří*. (2. vyd.). Praha: Havlíček Brain Team.
11. Határ, C. (2005). *Inštitucionálna edukatívna starostlivosť o seniorov v Slovenskej republike*. Nitra: Pedagogická fakulta, UKF.
12. Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portal.
13. Chrásková, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada.
14. Kirkpatrick, D. L., & Kirkpatrick, J. D. (2006). *Evaluating training programs: the four levels*. (3. vyd.). San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.

15. Kirkpatrick, D. L., & Kirkpatrick, J. D. (2008). *Evaluating training programs: the four levels*. (3. vyd.). San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, Inc.
16. Klevetová, D., & Dlabalová, I. (2008). *Motivační prvky při práci se seniory*. Praha: Grada
17. Knotová, D. (2008). Zájmové vzdělávání dospělých. In RABUŠICOVÁ, M – RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita.
18. Krystoň, M. a kol. (2011). *Záujmové vzdelávanie dospelých: teoretické východiská*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB.
19. Křivohlavý, J. (2011) *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie*. Praha: Grada.
20. Nezvalová, D. (2006). *Konec nebo začátek evaluace a autoevaluace u nás?* Pedagogická evaluace 06 (CD-ROM). Ostrava: Ostravská univerzita.
21. Memorandum o celoživotním učení (2000). CD ROM: Česká vzdělávací politika v evropském kontextu (2004).
22. Mertens, D. (2005). *M. Research and Evaluation in Education and Psychology – Integrating Diversity with Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods*. Thousand Oaks: Sage Publications.
23. Mühlpachr, P. (2004). *Gerontopedagogika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.
24. Nakonečný, M. (1998). *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia.
25. Ondráková, J. a kol. (2012). *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. Červený Kostelec: Pavel Mervant.
26. Palán, Z. (2002). *Výkladový slovník: lidské zdroje: výchova, vzdělávání, péče, řízení*. Praha: Academia.

27. Palán, Z. (2003). *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského.
28. Pasch, M. (2005). *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. 2. vyd. Praha: Portál.
29. Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks. SAGE Publications.
30. Petřková, A., & Čornaničová, R. (2004). *Gerontagogika*. Olomouc: Vydavatelství UP.
31. Pol, M. (2006). *Autoevaluace škol: k politickému rámci, k dosavadním poznatkům výzkumu a rozvoje a k vnější podpoře škol*. Pedagogická evaluace 06 (CDROM). Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.
32. Prášilová, M. (2006). *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha: Triton.
33. Průcha, J. (1996). *Pedagogická evaluace*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
34. Říčan, P. (2004). *Cesta životem: vývojová psychologie*. Praha: Portál.
35. Schneider, M., & Koudelka, F. (1993). *Úvod do základů sociologických výzkumů*. Olomouc: UP.
36. Stake, R. E. (2004). *Standards-based and responsive evaluation*. Thousand Oaks: Sage Publications.
37. Stuart-Hamilton, I. (1999). *Psychologie stárnutí*. Praha: Portál.
38. Šerák, M. (2009). *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál.
39. Štikar, J., & Hoskovec, J., & Šmolíková, J. (2007). *Bezpečná mobilita ve stáří*. Praha: Karolinum.
40. Švancara, J. (1983). *Psychologie stárnutí a stáří*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
41. Veteška, J. a kol. (2013). *Trendy a možnosti rozvoje dalšího profesního vzdělávání*. Praha: Česká andragogická společnost.
42. Evaluační práce studentů U3V FF OU v Ostravě

43. Interní zdroje U3V

Internetové zdroje:

1. Dokumenty FF OU v Ostravě. [online]. [cit. 2018-25-9]. Dostupný z WWW: <https://dokumenty.osu.cz/ff/u3v/anotace-u3v-2018.pdf>
2. Dokumenty U3V na FF OU v Ostravě. [online]. [cit. 2018-25-9]. Dostupný z WWW: <https://ff.osu.cz/univerzita-tretiho-veku>
3. Internetové stránky U3V na FF OU v Ostravě

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Umístění vzdělávání dospělých v rámci celoživotního učení

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Navštěvovaný běh

Tab. č. 2: Pozitivní a negativní vlastnosti přednášejících lektorů (evaluační dotazníky účastníků-seniorů)

Tab. č. 3: Pozitiva, negativa a návrh na zlepšení

Seznam grafů

Graf č. 1: Přehled respondentů dle pohlaví

Graf č. 2: Přehled respondentů dle věkové skupiny

Graf č. 3: Přehled respondentů dle navštěvovaného ročníku studia

Graf č. 4: Procentuální vyjádření hodnocení semestru

Graf č. 5: Pracovní poměr v době studia

Graf č. 6: Přehled nejvýše dosaženého vzdělání respondentů

Graf č. 7: Grafický přehled motivátorů ke studiu

Graf č. 8: Grafický přehled získávání informací o studiu

Graf č. 9: Grafické znázornění otázky týkající se využívání sylabu na přednáškách

Graf č. 10: Grafické znázornění požadavku mít sylabus před začátkem dané přednášky

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Přehled nabízených vzdělávacích témat

Příloha č. 2: Evaluační dotazník předvýzkum

Příloha č. 3: Evaluační dotazník

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Přehled nabízených vzdělávacích témat

Milovníci umění – sběratelé – mecenáši

Připravovaný cyklus přednášek bude věnován vybraným kapitolám z dějin sběratelství a uměleckého mecenátu v českých zemích se zvláštním zřetelem na region, a to od středověku do současnosti.

V jednotlivých přednáškách budou připomenuty sběratelské aktivity na panovnickém dvoře (zvláště Karla IV. či Rudolfa II.), role olomouckých biskupů a arcibiskupů, některých církevních řádů, a především moravské a slezské aristokracie (Liechtensteinové, Chorinští, Stolbergové, Lichnovští, Rothschildové, Larischové, Wilczekové ad.) či společenských elit (ředitelé vítkovických železáren, Marie Stona).

Evropské královské rody III

Přednáškový cyklus Evropské královské rody III volně navazuje na předešlé dva cykly, současně je však možno jej chápat jako cyklus nový. Předmětem přednášek budou dějiny evropských královských rodů 19. a 20. století zasazené do kontextu doby. Pozornost bude věnovaná především zemím Balkánského poloostrova a Portugalsko. V případě časového prostoru se vydáme také do Japonska, Thajska, Íránu, Egypta. Přednášky budou doplněny o individuální příběhy vládců a jejich rodinných příslušníků. Na závěr obdrží účastníci studijní oporu se základními informacemi a výběrem literatury.

Společnost v českých zemích v proměnách času

Cyklus přednášek bude zaměřen na prezentaci aktuálních témat a poznatků vztahujících se k historii společnosti českých zemí v širším evropském kontextu. Posluchači se postupně seznámí s následujícími tematickými okruhy:

1. Obyvatelstvo českých zemí jako základ historického vyprávění, populační vývoj českých zemí od pravěku a po současnost na pozadí ekonomického, sociálního a kulturního vývoje. (dr. Lipovski)
2. Šlechta, stavovská společnost a sociální mobilita v (raně) novověkých českých zemích-problematika šlechty a šlechtické společnosti v (raně) novověkých českých zemích v kontextu stavovské společenské struktury. V rámci bloku bude věnována pozornost také vědním disciplínám heraldika, genealogie, sfragistika. (doc. Brňovják)
3. Žena a kněz mezi ideálem a pastorační praxí středověkého kazatelství-příběhy žen, které se ztotožňovaly s šířícím se křesťanstvím a ve vzájemné spolupráci s knězem či zpovědníkem. Cyklus zaměřený na myšlenkové kořeny středověké ženské identity v kulturních vazbách vyrůstajících z judaistického, antického i germánského odkazu a středověkem jsou přetavovány a různě interpretovány v ideálech, morálce, ale i v každodenních vztazích.
4. Slezsko v dějinách českého státu-problematika dějin Slezska v rámci českého státu od středověku po současnost, jež bude zařazena do celoevropského kontextu. Zvýšená pozornost bude věnována dějinám Slezska-historické knížectví Krnovské, Opavské a Těšínské.

Vybrané kapitoly z dějin a kultury španělsky a francouzsky mluvících zemí

Oddělení španělštiny katedry romanistiky FF OU nabízí v akademickém roce 2018/2019 dvousemestrální kurz, během něhož proniknete do tajů španělské a latinskoamerické historie (umělecké směry, významné památky, tradice a zvyky Španělska a Latinské Ameriky). (Dokumenty OSU, 2018)

Příloha č. 2

Dotazník předvýzkum

Vážení studenti U3V, jmenuji se Bc. Martina Hanzalíková. Dovoluji si Vás požádat o spolupráci na výzkumu k mé diplomové práci na téma: „**Evaluace v zájmovém vzdělávání dospělých**“, kterou píší v rámci kombinovaného studia Andragogiky na Univerzitě Palackého v Olomouci. Předkládám Vám tento dotazník, který je pro nás důležitou zpětnou vazbou. V rámci ní se můžete vyjádřit k průběhu uplynulého semestru, což nám pomůže lépe specifikovat Vaše potřeby, přání a připomínky. Necháme na Vás, zda uvedete i své jméno, nebo budete chtít dotazník odevzdat jako anonymní.

Pokyny pro vyplnění dotazníku:

Není-li uvedeno jinak, zvolte vždy jen jednu možnost, a to zakroužkováním odpovídající odpovědi. Ke každé z hodnotících otázek máte možnost vyjádřit se také vlastními slovy, na konci dotazníku je pak určen prostor pro Vaše další doplňující názory, přání a připomínky-sdělte nám opravdu, cokoliv chcete...

Obecné informace

(Jméno a příjmení.....)

1. Pohlaví žena muž

2. Věková skupina

a) 50 – 60 let

b) 60 – 70 let

c) 70 – 80 let

d) 80 a více let

3. Ročník studia první druhý třetí
4. Hodnocený semestr zimní letní
5. Název tématu (běhu), který navštěvujete
.....
6. Stav zaměstnaný v důchodu
 a) plný úvazek
 b) částečný úvazek
7. Nejvyšší dosažené vzdělání
a) základní
b) střední bez maturity
c) střední s maturitou
d) vyšší odborné (dis.)
e) vysokoškolské
8. (Původní) profese
.....

Vstup na U3V (jen pro studenty prvního ročníku)

1. Co Vás vedlo k zápisu ke studiu na U3V v Ostravě? Možnost více odpovědí
a) zájem o sebevzdělávání, získání nových poznatků
b) potřeba naplnění volného času
c) možnost seznámení se s novými lidmi
d) zvědavost
e) hledání pomoci při těžké životní situaci
f) jiný důvod
.....

2. Jak jste se o možnosti studia na U3V v Ostravě dozvěděl/a? Možnost více odpovědí

- a) z doporučení (přátel/partnera/rodina...)
- b) z reklamy či reportáže v médiích (TV, rádio, tisk,...)
- c) z internetu
- d) jinak.....

3. Pomohl Vám první ročník zorientovat se na akademické půdě?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

4. Jak jste si zvykl/a na svou roli studenta?

.....

Otázky, týkající se studia na U3V v Ostravě

1. Vyhovuje Vám místo výuky? Ano ne

A proč (co je pro Vás důležité?)

.....

2. Vyhovuje Vám čas výuky? Ano ne

A proč?

.....

3. Vyhovuje Vám délka přednášek?

 ano ne

- a) příliš dlouhá
- b) příliš krátká

4. Jste spokojeni s učebnami, ve kterých probíhá výuka?

ano ne

Máte nějaké připomínky k umístění učeben, jejich vybavení, komfortu?

.....

5. Jste spokojeni s výběrem přednášek pro daný semestr?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

Která z nich Vás nejvíce zaujala, a proč?

.....

Která z nich Vás naopak zaujala nejméně, a proč?

.....

Která z nich Vás naopak zaujala nejméně, a proč?

.....

6. Jak hodnotíte lektora/lektory, se kterými jste se v rámci semestru setkali? (co u nich hodnotíte nejpozitivněji, našli jste nějaké nedostatky)?

.....

7. Vyhovuje Vám metoda výuky na U3V v Ostravě – přednáška?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

Svou odpověď, prosím, zdůvodněte:

.....

8. A jak hodnotíte ostatní metody – exkurze, vycházky, výlety,...? (Můžete se vyjádřit ke konkrétním akcím, případně je zhodnotit jako celek):

.....

9. Využíváte při svém studiu sylaby jednotlivých přednášek?

ano ne

10. Považujete za důležité, abyste sylabus měli k dispozici vždy již před začátkem dané přednášky?

ano ne

11. Jste spokojeni s Vaším výběrem specializovaného běhu?

ano ne

12. Splnilo studium v uplynulém semestru Vaše vstupní očekávání?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

Chcete se k jeho průběhu nějak vyjádřit?

.....

13. Jak hodnotíte náročnost studia pro Vás na následující škále?

a) velmi náročné

b) spíše náročnější

c) přesně dle mých potřeb

d) spíše nenáročné

e) velmi nenáročné

Z jakého důvodu?

.....

14. Co byste si na U3V ještě přáli zlepšit? Můžeme udělat něco, abyste se zde cítili lépe? (prostor pro vyjádření k jakémukoliv aspektu studia na U3V):

Příloha č. 3

Evaluační dotazník

Vážení studenti U3V, jmenuji se Bc. Martina Hanzalíková. Dovoluji si Vás požádat o spolupráci na výzkumu k mé diplomové práci na téma: „**Evaluační dotazník v zájmovém vzdělávání dospělých**“, kterou píšete v rámci kombinovaného studia Andragogiky na Univerzitě Palackého v Olomouci. Předkládám Vám tento dotazník, který je pro nás důležitou zpětnou vazbou. V rámci ní se můžete vyjádřit k průběhu uplynulého semestru, což nám pomůže lépe specifikovat Vaše potřeby, přání a připomínky.

Necháme na Vás, zda uvedete i své jméno, nebo budete chtít dotazník odevzdat jako anonymní.

Pokyny pro vyplnění dotazníku:

Není-li uvedeno jinak, zvolte vždy jen jednu možnost, a to zakroužkováním odpovídající odpovědi. Ke každé z hodnotících otázek máte možnost vyjádřit se také vlastními slovy, na konci dotazníku je pak určen prostor pro Vaše další doplňující názory, přání a připomínky-sdělte nám opravdu, cokoliv chcete...

Obecné informace

(Jméno a příjmení.....)

1. Pohlaví žena muž

2. Věková skupina

a) 50 – 60 let

b) 60 – 70 let

c) 70 – 80 let

d) 80 a více let

3. Ročník studia

první ročník běhu

první ročník na U3V

druhý ročník běhu

4. Hodnocený semestr zimní letní

5. Název tématu (běhu), který navštěvujete

.....

6. Stav zaměstnaný v důchodu

a) plný úvazek

b) částečný úvazek

7. Nejvyšší dosažené vzdělání

a) základní

b) střední bez maturity

c) střední s maturitou

d) vyšší odborné (dis.)

e) vysokoškolské

8. (Původní) profese

.....

Vstup na U3V (jen pro studenty prvního ročníku)

1. Co Vás vedlo k zápisu ke studiu na U3V v Ostravě? Možnost více odpovědí

- a) zájem o sebevzdělávání, získání nových poznatků
- b) potřeba naplnění volného času
- c) možnost seznámení se s novými lidmi
- d) zvědavost
- e) hledání pomoci při těžké životní situaci
- f) jiný důvod

.....

2. Jak jste se o možnosti studia na U3V v Ostravě dozvěděl/a? Možnost více odpovědí

- a) z doporučení (přátel/partnera/rodina...)
- b) z reklamy či reportáže v médiích (TV, rádio, tisk,...)
- c) z internetu
- d) jinak.....

3. Pomohl Vám první ročník zorientovat se na akademické půdě?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

4. Jak jste si zvykl/a na svou roli studenta?

.....

Otázky, týkající se studia na U3V v Ostravě

1. Vyhovuje Vám místo výuky? Ano ne

A proč (co je pro Vás důležité?)

.....

2. Vyhovuje Vám čas výuky? Ano ne

A proč?

.....

3. Vyhovuje Vám délka přednášek?

 ano ne

a) příliš dlouhá

b) příliš krátká

4. Jste spokojeni s učebnami, ve kterých probíhá výuka?

 ano ne

Máte nějaké připomínky k umístění učeben, jejich vybavení, komfortu?

.....

5. Jste spokojeni s výběrem přednášek pro daný semestr?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

Která z nich Vás nejvíce zaujala, a proč?

.....

Která z nich Vás naopak zaujala nejméně, a proč?

.....

Která z nich Vás naopak zaujala nejméně, a proč?

.....

6. Jak hodnotíte lektora/lektory, se kterými jste se v rámci semestru setkali? (co u nich hodnotíte nejpozitivněji, našli jste nějaké nedostatky)?

.....

7. Vyhovuje Vám metoda výuky na U3V v Ostravě – přednáška?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

Svou odpověď, prosím, zdůvodněte:

.....

8. A jak hodnotíte ostatní metody – exkurze, vycházky, výlety,...? (Můžete se vyjádřit ke konkrétním akcím, případně je zhodnotit jako celek):

.....

9. Využíváte při svém studiu sylaby jednotlivých přednášek?

ano ne

10. Považujete za důležité, abyste sylabus měli k dispozici vždy již před začátkem dané přednášky?

ano ne

11. Jste spokojeni s Vaším výběrem specializovaného běhu?

ano ne

12. Splnilo studium v uplynulém semestru Vaše vstupní očekávání?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

Chcete se k jeho průběhu nějak vyjádřit?

.....

13. Jak hodnotíte náročnost studia pro Vás na následující škále?

a) velmi náročné

b) spíše náročnější

c) přesně dle mých potřeb

d) spíše nenáročné

e) velmi nenáročné

Z jakého důvodu?

.....

14. Co byste si na U3V ještě přáli zlepšit? Můžeme udělat něco, abyste se zde cítili lépe? (prostor pro vyjádření k jakémukoliv aspektu studia na U3V):

